

Financieel welzijn

Onderzoek onder het HvA-studentenpanel naar het financieel welzijn van studenten

Department

Institutional Research
Lectoraat Armoede Interventies
Studentenzaken

Date

8-Feb-24

Version

1.0

© 2020 Copyright Hogeschool Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Hogeschool Amsterdam.

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	3
Methodologische verantwoording	4
Vragenlijst	4
Veldwerkperiode.....	4
Respons.....	4
Weging.....	5
Analyse	5
Hoofdstuk 1: Persoonlijke en financiële achtergrond-kenmerken van de studenten	7
1.1 Persoonlijke levenssituatie	7
1.2 Inkomsten uit werk	7
1.3 Studiefinanciering.....	9
1.4 Huur- en zorgtoeslag	10
1.5 Structurele financiële steun van anderen	10
1.6 Eigen financiële buffer en vangnet in de sociale omgeving	11
Hoofdstuk 2: Financiële problematiek die de studenten ervaren en de invloed daarvan op hun leven en studie	13
2.1 Geldtekort en betalingsachterstanden	13
2.2 Financiële schaarste.....	15
2.3 Omstandigheden die bijdragen aan financiële schaarste	16
2.4 Zorgen om studiefinanciering	18
2.5 Fysieke en mentale spanning	20
2.6 Oplossingen voor geldproblemen	21
2.7 Gemeentelijke hulp bij armoede en schulden.....	23
Hoofdstuk 3: Ondersteuning vanuit de HVA	24
3.1 Hulpvraag.....	24
3.2 Financiële informatievoorziening vanuit de HVA.....	25
3.3 Informatiebronnen vanuit de HVA	27
3.4 Tips van HVA-studenten	27
Conclusie	31
Aanbevelingen	33
Vervolg.....	34
Bijlage 1 - Verdeling studenten	34
Bijlage 2 - Meetinstrumenten	36
Bijlage 3 – Finished mail: financiële hulpbronnen	36

Inleiding

In 2023 werd Nederland geconfronteerd met een aanzienlijke inflatie, waardoor de prijzen voor vaste lasten zoals huur, energie en boodschappen hard zijn gestegen. Deze (economische) uitdagingen hebben niet alleen een brede impact op de maatschappij, maar ook specifiek op studenten, die vaak beperkte financiële middelen hebben om deze oplopende kosten op te vangen. Anders dan de gemiddelde Nederlander heeft deze groep namelijk doorgaans geen recht op eenmalige (energie)toeslagen vanuit de Rijksoverheid en kan extra gaan werken een negatief effect hebben op de studievoortgang. Daarnaast blijkt uit recent onderzoek dat veel studenten in onzekerheid leven over hun toenemende studieschuld en het mogelijke effect ervan op hun toekomstige financiële situatie¹. Om deze maatschappelijke ontwikkelingen verder te onderzoeken en te bekijken welk effect zij hebben op HvA-studenten wordt in dit onderzoek het financieel welzijn van HvA-studenten onderzocht. Naast de resultaten voortkomend uit dit onderzoek worden er ook aanbevelingen gedaan die zich richten op hulp die de HvA kan bieden in het geval van financiële zorgen of problemen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op een aantal van de belangrijkste achtergrondkenmerken van de studenten: hun feitelijke persoonlijke en financiële leefsituatie. Hoofdstuk 2 beantwoordt de vraag welke financiële problemen en zorgen studenten ervaren. Hierop wordt aanvullend ingegaan op het aandeel studenten dat dergelijke zorgen ondervindt en welke invloed dit heeft op hun (fysieke en mentale) gezondheid en studievoortgang. Hoofdstuk 3 concentreert zich op de rol van de HvA: welke hulp wordt er geboden en in welke mate kan de HvA (verder) ondersteuning bieden.

Aanvullend op de resultaten zijn er in het document diverse tabellen en grafieken opgenomen. Deze tabellen en grafieken tonen altijd de cijfers op HvA-niveau, maar kunnen tegelijkertijd betrekking hebben op alle studenten of alleen op een bijbehorende subgroep. De n kan zodoende verschillen per tabel of figuur. Daar waar de som van de resultaten niet precies op 100% uitkomt, wordt dit veroorzaakt door afrondingsverschillen. In enkele grafieken zijn vanwege de leesbaarheid percentages onder de 4 procent niet opgenomen. Desgewenst kunnen de uitkomsten ook gebruikt worden om indicatief verschillen per faculteit in beeld te brengen. Een tabellenset met resultaten waarin deze zijn uitgesplitst naar faculteit is op te vragen bij Institutional Research.

¹ Groen, A. & N. Houtsma, Nibud Studentenonderzoek (2021). <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/nibud-studentenonderzoek-2021/>

Methodologische verantwoording

Vragenlijst

De vragenlijst dat voor dit onderzoek is opgesteld is tot stand gekomen in samenwerking tussen Institutional Research met het lectoraat Armoede Interventies en de dienst Studentenzaken. Een onderzoek naar financieel welbevinden onder HvA-studenten was nog niet eerder uitgevoerd en dus interessant. In 2019 deed de Hogeschool Utrecht al een deels vergelijkbaar onderzoek onder een aantal hogescholen, waar wij inspiratie uit hebben geput voor het opstellen van onze vragenlijst². In de vragenlijst zijn diverse vragen opgenomen die betrekking hebben op (financiële) achtergrondkenmerken, zoals de persoonlijke leefsituatie, het wel of niet hebben van werk naast de studie, het wel of niet hebben van een financieel vangnet en het gebruik van overheidstoelagen (huur- en zorgtoeslag, studiefinanciering). Daarnaast is onderzocht in hoeverre studenten (financiële) problemen of zorgen ervaren en wat de invloed daarvan is op hun studie en leven. Tot slot is gevraagd welke hulp de HvA in die gevallen kan bieden en wat de studenten vinden van de hulp die er nu al is. De resultaten worden gebruikt voor een (mogelijk) kwalitatief vervolgonderzoek en het aanscherpen van aanbod van hulp binnen de HvA.

Voor de studie is expliciet toestemming aan de studenten gevraagd om hun antwoorden te gebruiken voor onderstaand onderzoek. Daarnaast is in de welkomsttekst benadrukt dat de gegeven antwoorden anoniem worden verwerkt en niet te herleiden zijn tot een individu. Zestien studenten hebben vooraf aangegeven geen toestemming te geven voor de verwerking van hun antwoorden, waardoor zij zijn uitgesloten van deelname. Verder hebben alle studenten na afronding van de vragenlijst als extra informatievoorziening bij mogelijke (latente) vragen met betrekking tot dit onderwerp een aparte e-mail ontvangen waarin diverse financiële hulpbronnen zijn opgenomen (zie bijlage).

Veldwerkperiode

Op 19 oktober 2023 kregen alle HvA-studentenpanellleden een uitnodiging om aan het onderzoek deel te nemen. Een week later ontvingen studenten die nog niet hadden deelgenomen een herinneringse-mail met daarin nogmaals het verzoek om de vragenlijst in te vullen. In totaal stond de vragenlijst twee weken open.

Respons

Het onderzoek is uitgezet onder 2075 studenten van het HvA-studentenpanel. In totaal hebben 1040 studenten het onderzoek volledig ingevuld. Tezamen met de 16 studenten die voorafgaand geen toestemming hebben gegeven op de verwerking van hun gegevens, is de bruto respons

² Van der Veer, A., T. Madern & E. Maussen (2019), Studeren zonder financiële zorgen. *Lectoraat Schulden en Incasso, Hogeschool Utrecht*. <https://www.hu.nl/onderzoek/publicaties/studeren-zonder-financiele-zorgen>

50,9%. Hiermee heeft dit onderzoek een gemiddeld tot hoge responspercentage vergeleken met andere studentenpanelonderzoeken. Als beloning voor hun inzet en tijd ontvingen de deelgenomen studenten 20 spaarpunten. Bij 50 spaarpunten (of een veelvoud daarvan) kunnen deze spaarpunten, die te verdienen zijn door deelname aan (andere) onderzoeken, worden ingewisseld voor een Bol- of Thuisbezorgdbon ter waarde van €15.

Weging

Op de data is een weging toegepast om de representativiteit te waarborgen. Omdat de kenmerken studiejaar en faculteit binnen het HvA-studentenpanel ongelijk zijn verdeeld, zijn deze kenmerken gewogen volgens de verhoudingen van de HvA-populatie. Voor het kenmerk studiejaar is er daarbij gekozen om studenten onder te verdelen in twee categorieën: 'eerstejaars-' en 'hogerejaarsstudenten'. Dit is gedaan vanwege het ontbreken van een specifieke, eenduidige definitie van studiejaar binnen het hoger onderwijs. Er bestaat bijvoorbeeld geen (landelijke) overeenstemming of men zou moeten kijken naar het aantal behaalde studiepunten of naar de duur van de inschrijving. De kenmerken opleidingsvorm en -soort zijn niet gewogen omdat deze verhouding binnen het HvA-studentenpanel van nature al gelijk is aan dat van de HvA-populatie. De maximale foutmarge is 3 procent bij 95 procent betrouwbaarheid. Boven de tabellen en figuren worden de ongewogen aantallen (n) getoond. De gewogen en ongewogen aantallen studenten zijn opgenomen in de bijlage.

Analyse

Het merendeel van de resultaten is geanalyseerd aan de hand van frequentieverdelingen. Hierbij is gekeken naar mogelijke proportionele significante afwijkingen tussen categorieën binnen de kenmerken faculteit en studiejaar (eerstejaars- versus hogerejaarsstudenten). Daarnaast is er gebruik gemaakt van twee gevalideerde meetinstrumenten, die met dankbaarheid zijn ontleend aan andere onderzoeken, voor de variabelen 'financiële schaarste³' en 'chronische financiële stress⁴'. Voor de resultatenanalyse van beide instrumenten geldt dat, naast frequentieverdelingen, diverse passende statistische toetsen zijn toegepast om mogelijke significante verschillen tussen subgroepen bloot te leggen.

Het meetinstrument voor (de door de studenten zelf ervaren) financiële schaarste bevat in totaal vijf onderliggende items, zoals "Ik kom vaak geld te kort" en "Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over financiële situatie", die allen op een vijfpuntslikertschaal beantwoord konden

³ Van Dijk, W. W., Van Der Werf, M. M. B., & Van Dillen, L. F. (2022). The Psychological Inventory of Financial Scarcity (PIFS): A psychometric evaluation. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 101, 101939. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2022.101939>

⁴ De Bruijn, E., Antonides, G., and Madern, T. (2022). A behaviorally informed financial education program for the financially vulnerable: Design and effectiveness. Supplementary material: Overview of the developed measurement instruments.

worden (variërend van 1, 'helemaal mee oneens' tot en met 5, 'helemaal mee eens'). Het instrument voor 'chronische financiële stress' bevat eveneens vijf vragen die beantwoord konden worden op een vijfpuntslikertschaal (variërend van 1, 'nooit' tot 5, 'altijd'). Voorbeeldvragen omvatten onder meer: "Hoe vaak komt het voor dat je je gespannen voelt?" en "Hoe vaak komt het voor dat je moeilijk slaapt?". In het oorspronkelijke meetinstrument is in de vraagstelling opgenomen hoe vaak de respondenten bepaalde klachten ervaren *als gevolg van hun financiële situatie*. In dit onderzoek hebben wij de vragen in het algemeen gesteld aan alle studenten, om daarna de antwoorden van de studenten die geen geldzorgen hebben te kunnen vergelijken met die van studenten die dat wel hebben.

De afzonderlijke items van beide onderzoeksinstrumenten zijn onderzocht op onderlinge samenhang door gebruik te maken van een principale componentenanalyse. Voor beide instrumenten geldt dat zij een (latent) construct vormen. Daarnaast zijn de schalen getoetst op mogelijke multicollineariteit. Hierbij wordt gekeken of twee (of meer) variabelen sterk aan elkaar zijn gecorreleerd. Indien dat het geval is, kan het moeilijk zijn om de effecten van de afzonderlijke variabelen te beoordelen. Uit de analyse blijkt dat hiervan geen sprake is waardoor aangenomen kan worden dat het twee afzonderlijke constructen betreft. Ook is aan de hand van een Cronbach's alfa-toets gekeken of de losstaande items intern consistent zijn. Dit bleek het geval. Dat betekent dat beide onderzoeksinstrumenten nogmaals geschikt zijn bevonden om scores op de variabelen 'financiële schaarste' en 'chronische financiële stress' (fysieke en mentale spanning) te meten. Beide meetinstrumenten zijn, inclusief de afzonderlijke gemiddeldes en standaarddeviaties, in de bijlage opgenomen.

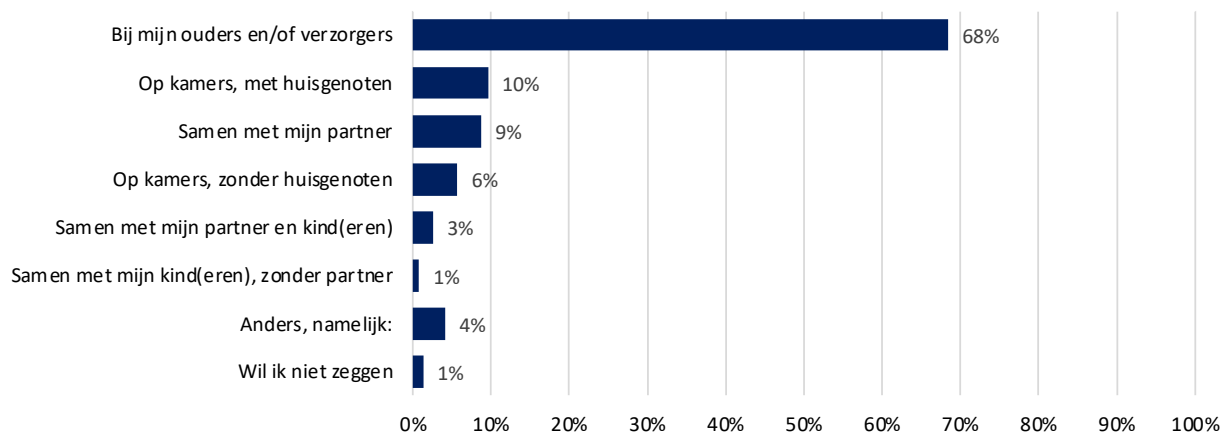
Hoofdstuk 1: Persoonlijke en financiële achtergrondkenmerken van de studenten

In dit hoofdstuk bespreken we de belangrijkste achtergrondkenmerken van studenten. Die geven een eerste inzicht in hun persoonlijke en financiële leefsituatie. Het gaat hier nog niet om of de studenten hun situatie als problematisch ervaren en welke invloed dat op hun leven heeft; dat volgt in hoofdstuk 2.

1.1 Persoonlijke leefsituatie

Landelijk onderzoek wijst uit dat het aantal studenten dat thuis woont, in plaats van bijvoorbeeld op kamers, is gestegen sinds de invoering van het leenstelsel⁵. Vooral onder hbo-studenten is het de norm om thuis te wonen. Dit beeld zien we ook onder HvA-studenten: 68 procent van de studenten woont bij hun ouders en/of verzorgers. Niettemin zien we een significant verschil als we een uitsplitsing maken naar eerste- en hogerejaarsstudenten: terwijl 82 procent van de eerstejaars- thuis woont, geldt dit bij de hogerejaarsstudenten nog maar voor 62 procent. Zij wonen in vergelijking met eerstejaarsstudenten vaker samen met hun partner (11%) of op kamers met (11%) of zonder huisgenoten (8%).

Figuur 1. Persoonlijke leefsituatie van studenten (n = 1039) (meerdere antwoorden mogelijk)

1.2 Inkomsten uit werk

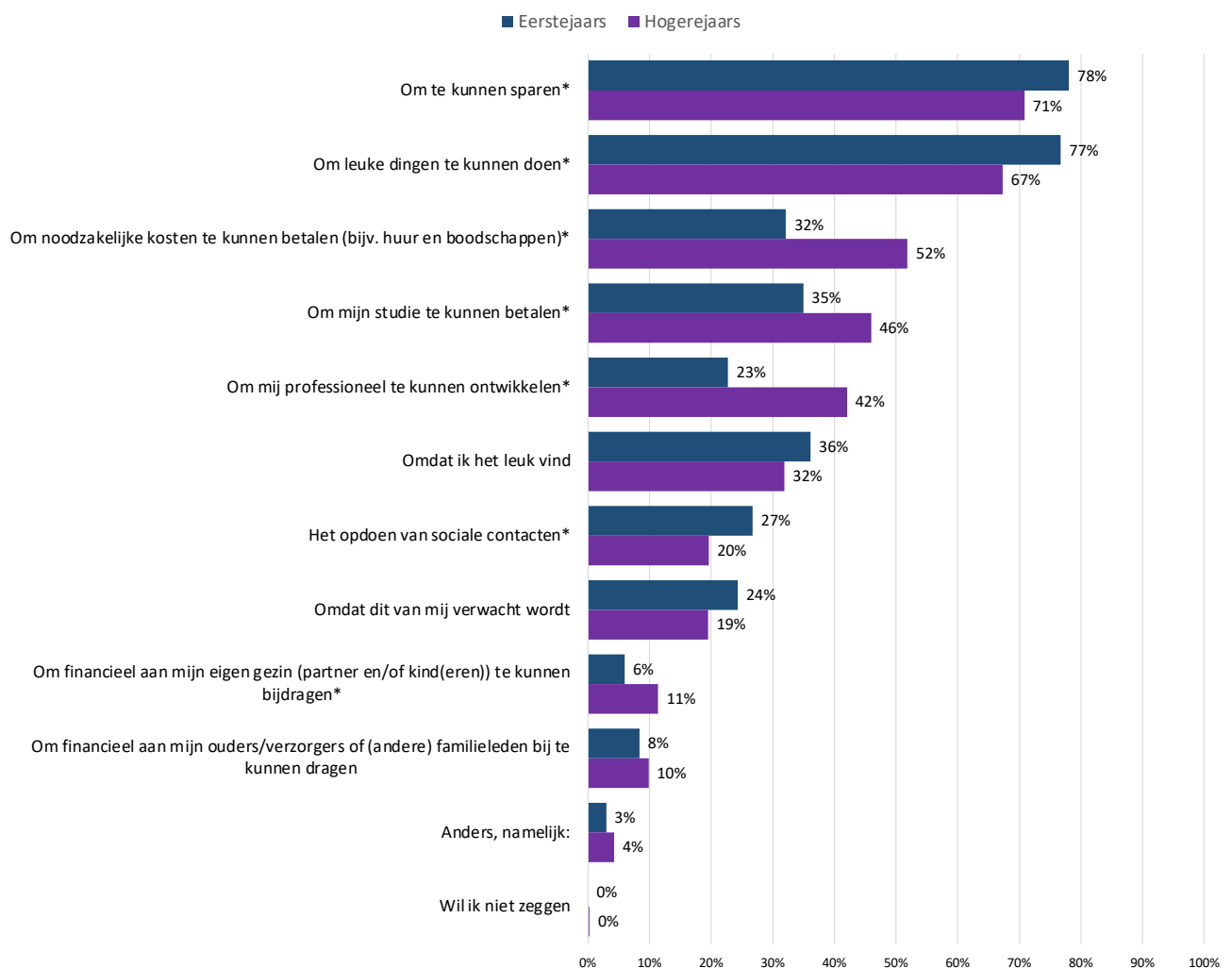
Acht op de tien studenten (80%) combineren hun studie met werk. Gemiddeld besteden zij bijna twee volle werkdagen aan werk, namelijk 15 uur en 41 minuten per week. Binnen subgroepen is er echter enige variatie in het aantal werkuren. Voltijdsstudenten besteden gemiddeld minder uur

⁵ Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). De groeiende groep jongvolwassen thuiswonenden. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2023/de-groeiende-groep-jongvolwassen-thuiswonenden>

per week aan werk (14 uur, 04 minuten) dan deeltijdsstudenten; zij werken gemiddeld twee keer zoveel (29 uur, 27 minuten). Daarnaast is ook hier weer een significant verschil tussen eerste- en hogerejaarsstudenten. Respectievelijk werken zij gemiddeld 13 uur en bijna 17 uur naast hun studie. Tevens zijn er aanvullende analyses gedaan op (andere) subgroepen; hieruit zijn geen noemenswaardige verschillen aan het licht gekomen.

De voornaamste redenen die de studenten geven om naast hun studie te werken zijn om te kunnen sparen (73%) en om leuke activiteiten te kunnen bekostigen (70%). Maar ook het betalen van vaste lasten zoals huur en boodschappen wordt vaak genoemd: bijna de helft van de studenten (46%) vinkte deze optie aan. Een aanzienlijke groep van 42 procent werkt bovendien om de studie te kunnen betalen. Opvallend zijn ook hier weer de significante verschillen tussen eerste- en hogerejaarsstudenten. Significante verschillen tussen beide groepen zijn in figuur 2 aangeduid middels een asterisk.

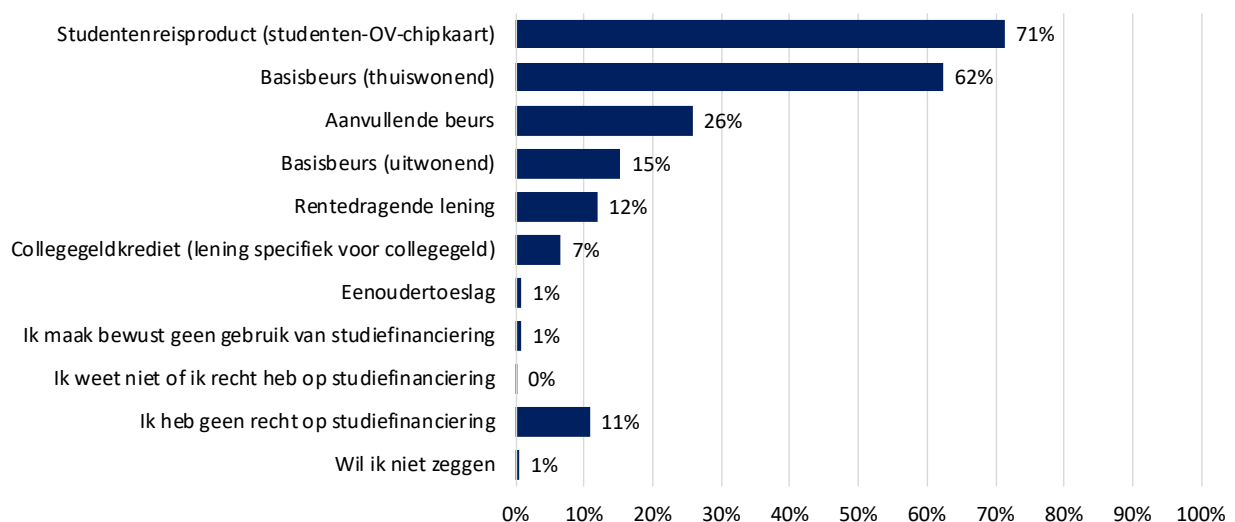
Figuur 2. Redenen voor eerste- en hogerejaarsstudenten om te werken; alleen gevraagd aan de studenten die werken (n = 832) (Meerdere antwoorden mogelijk)

1.3 Studiefinanciering

Sinds dit studiejaar hebben alle studenten in het Nederlandse hoger onderwijs, na een periode van afschaffing, opnieuw de mogelijkheid om gebruik te maken van een basisbeurs vanuit de Rijksoverheid ter bekostiging van hun studie⁶. Vanwege het relatief grote aantal studenten dat thuis woont, maakt de meerderheid (62%) van de HvA-studenten gebruik van de 'thuiswonende basisbeurs'. Ook hierin komt het verschil in leefsituaties tussen eerstejaars- en hogerejaarsstudenten duidelijk naar voren: 81 procent van de eerstejaars- ontvangt een thuiswonende beurs, bij hogerejaarsstudenten is dat 54 procent. Deze laatste groep ontvangt vaker een uitwonende beurs (18%). Daarnaast maakt een kwart van alle studenten (26%) gebruik van een aanvullende beurs: een toelage voor als de ouders van de student weinig of niets kunnen meebetalen aan de studie van hun kind. Dit is een 'prestatiebeurs': als de student binnen 10 jaar afstudeert is het een gift en anders moet het bedrag met rente terugbetaald worden. Tot slot maakt 12 procent van de studenten gebruik van een rentedragende lening. Hogerejaars- (14%) maken vaker gebruik van een dergelijke lening dan eerstejaarsstudenten (7%). Daarentegen hebben hogerejaars- (13%) vaker geen recht op studiefinanciering dan eerstejaarsstudenten (6%). Dit zou bijvoorbeeld te maken kunnen hebben met leeftijd; studiefinanciering is er voor studenten jonger dan 30 jaar. Een andere reden zou kunnen zijn dat het een tweede opleiding betreft. Ook dan hebben studenten geen recht op studiefinanciering. Vooral studenten van de faculteit Onderwijs en Opvoeding geven aan geen recht te hebben op studiefinanciering.

Figuur 3. Soorten studiefinanciering waar studenten gebruik van maken (n = 1040) (Meerdere antwoorden mogelijk)

⁶ Rijksoverheid (2023). Veranderingen studiefinanciering 2023. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/veranderingen-studiefinanciering-2023>

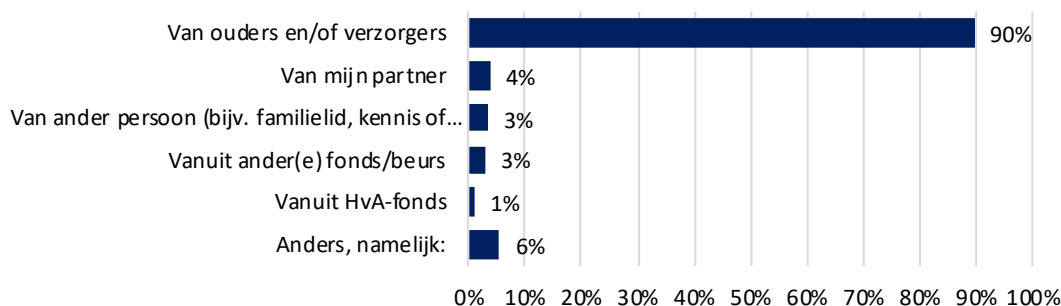
1.4 Huur- en zorgtoeslag

Slechts een klein deel van de HvA-studenten maakt gebruik van huurtoeslag. Het feit dat veel HvA-studenten thuis wonen bij hun ouders en/of verzorgers zal hier zeker in meespelen. Daarnaast komt ook niet iedereen die niet meer thuis woont in aanmerking voor huurtoeslag, omdat de overheid ook bepaalde voorwaarden aan het type woning stelt. Opvallend is dat 7 procent van de studenten niet zeker weet of ze recht hebben op zorg- en/of huurtoeslag; dit geldt vaker voor eerste- dan hogerejaarsstudenten (9% tegenover 5%). Slechts één student maakt uitsluitend gebruik van huurtoeslag, terwijl 8 procent zowel huur- als zorgtoeslag ontvangt. Daarentegen maakt twee derde (67%) gebruik van alleen zorgtoeslag. 15 procent geeft aan geen recht te hebben op een van beide toeslagen.

1.5 Structurele financiële steun van anderen

Naast inkomsten uit werk, studiefinanciering en/of toeslagen, is aan de studenten gevraagd of zij (ook) structurele financiële steun vanuit hun sociale omgeving ontvangen om studiekosten of vaste lasten te betalen, bijvoorbeeld in de vorm van een maandelijkse bijdrage. In totaal ontvangt 54 procent van de studenten een vorm van structurele steun. In 90 procent van de gevallen betreft dit steun vanuit ouders en/of verzorgers. Overige vormen van steun komen van de partner (4%), een ander dicht bijstaand persoon (bijv. familielid, kennis of vriend; 3%), een fonds/beurs (3%) of HvA-fonds/beurs (1%). In 2021 rapporteerde het Nibud dat hbo- en wo-studenten tezamen in dat jaar vaker een hogere financiële bijdrage van hun ouders kregen dan eerder, in 2017, en woonden ook meer studenten toen nog thuis bij hun ouders^{7,8}.

Figuur 4. Specificatie structurele, financiële steun, procentuele verdeling van studenten die aangeven dergelijke steun te ontvangen (n = 576) (meerdere antwoorden mogelijk)

⁷ Groen, A. & N. Houtsma (2021), Studentenonderzoek. *Nibud*. <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/nibud-studentenonderzoek-2021/>

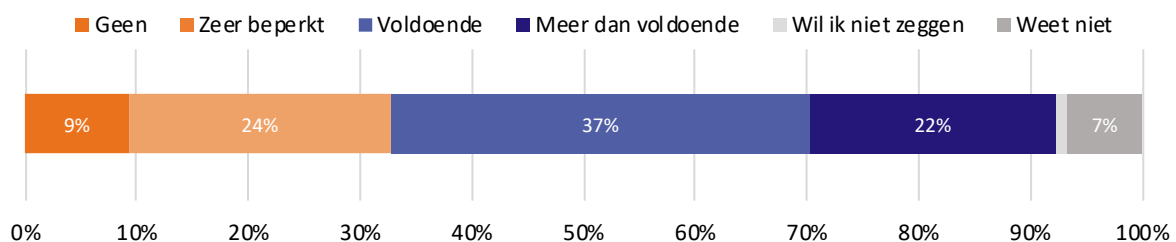
⁸ Hierbij moet wel worden opgemerkt dat dat die meting is gedaan tijdens de coronapandemie en in de tijd van het DUO-leenstelsel. De context is sindsdien dus veranderd. Bovendien keek dit onderzoek naar hbo- en wo-studenten tezamen.

1.6 Eigen financiële buffer en vangnet in de sociale omgeving

Om na te gaan in hoeverre studenten (incidentele) hoge kosten en/of betalingsachterstanden kunnen opvangen, is tevens gevraagd of zij over een financiële buffer beschikken. Ter toelichting is meegegeven dat binnen dit onderzoek een 'financiële buffer' wordt geoperationaliseerd als het hebben van genoeg spaargeld om onmiddellijk een huishoudelijk apparaat te vervangen (bijvoorbeeld een wasmachine) als deze kapot gaat, of om een onverwachte hoge rekening te betalen.

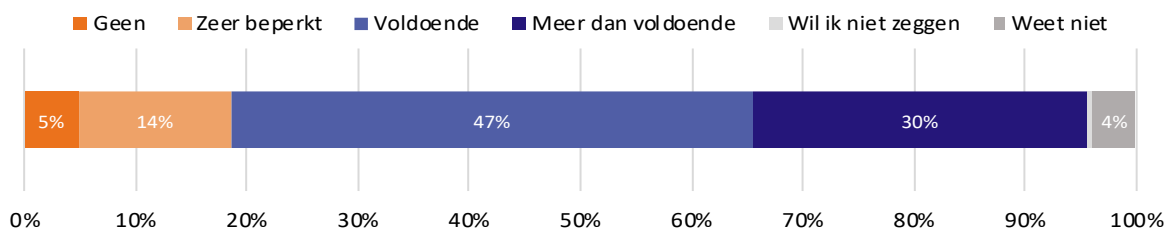
Zes op de tien (59%) studenten geven aan (meer dan) voldoende financiële buffer te hebben in tijden van financiële nood. Daarentegen geeft 24 procent aan maar een zeer beperkte financiële buffer te hebben. Een op de tien (9%) heeft volgens eigen inschatting geen enkele buffer om onverwachte (hoge) kosten op te vangen. Tegelijkertijd geeft een bijna even grote groep (7%) aan niet zeker te weten of ze over genoeg financiële buffer beschikt.

Figuur 5. Aandeel studenten met een financiële buffer ($n = 1040$)

Naast een eigen financiële buffer, kunnen studenten mogelijk ook over een financieel vangnet hebben in hun eigen sociale omgeving. We bedoelen hiermee niet de structurele financiële steun uit paragraaf 1.5, maar de mogelijkheid om in geval van nood terug te kunnen vallen op iemand anders die geld kan geven of lenen. Driekwart van de studenten (77%) geeft aan (meer dan) voldoende aanspraak te kunnen maken op een dergelijk financieel vangnet. Daarentegen heeft 14 procent een zeer beperkt financieel vangnet en 5 procent geeft geen enkel financieel vangnet om op terug te vallen. 4 procent weet überhaupt niet of ze een financieel vangnet hebben. Verder geeft de groep eerstejaars- vaker aan (meer dan) voldoende financieel vangnet vanuit de sociale omgeving te hebben dan hogerejaarsstudenten.

Figuur 6. Aandeel studenten met een financieel vangnet (n = 1040)

Aanvullende analyses tonen daarnaast enkele interessante kruisverbanden. Een aanzienlijke groep studenten (17%) ontvangt geen financiële structurele steun vanuit de sociale omgeving en heeft geen tot zeer beperkte financiële buffer. Daarnaast heeft 12 procent van alle studenten met geen tot zeer beperkte financiële buffer geen tot een zeer beperkt financieel vangnet waar zij op terug kunnen vallen. Hierdoor is de kans groot is dat zij op zichzelf zijn aangewezen wanneer er zich financiële tegenspoed voordoet.

Hoofdstuk 2: Financiële problematiek die de studenten ervaren en de invloed daarvan op hun leven en studie

In het vorige hoofdstuk zijn de belangrijkste feitelijke kenmerken van de leefsituatie en de financiële situatie van de studenten toegelicht. Dit hoofdstuk gaat in op de vraag of studenten financiële problemen ervaren en zo ja, wat de invloed daarvan is op hun persoonlijke leven en hun studie.

2.1 Geldtekort en betalingsachterstanden

Een aanzienlijk deel van de studenten (28%) geeft aan in de drie maanden voorafgaand aan dit onderzoek op enig moment geen contant geld of saldo op hun rekening meer over te hebben gehad. Dit percentage is gelijk onder eerste- en hogerejaarsstudenten. Ter vergelijking: het Nibud rapporteert dat 14% van alle Nederlanders maandelijks of altijd rood staat⁹. 'Maandelijks of altijd rood staan' is echter een andere definitie dan 'de afgelopen 3 maanden geen geld meer hebben gehad', dus een exacte vergelijking gaat hier niet op.

Daarnaast is gevraagd of studenten tijdens het invullen van de vragenlijst of in de drie maanden daarvoor op enig moment achterliepen met het betalen van een of meerdere rekeningen. Hierbij gaat het specifiek om rekeningen waarvan de betalingstermijn is verstreken en/of waarover de studenten al een of meerdere betalingsherinneringen hebben ontvangen. Op het totaal aantal studenten heeft een op de vijf (22%) een dergelijke betalingsachterstand. Bij dit percentage moet worden opgemerkt dat de meest voorkomende betalingsachterstand onder de studenten een bestelling op krediet of afbetaling is, zoals mogelijk is bij diensten zoals Rivert/Afterpay, Klarna en Billink. Uit de antwoorden is niet op te maken of de studenten gebruik van zo'n dienst op zichzelf al zien als een betalingsachterstand, of daarbovenop ook nog een betalingsachterstand hebben voor de afbetaling daarvan.

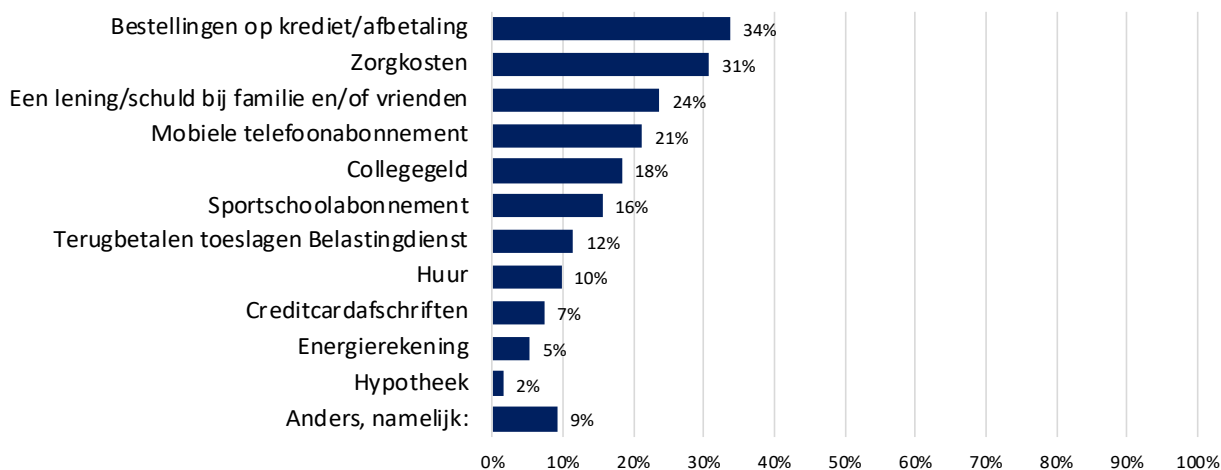
Een vergelijking met landelijk onderzoek geeft inzicht in hoe groot deze problematiek is. Het Nibud rapporteerde in 2022 dat 42% van de Nederlandse huishoudens in de 12 maanden daarvoor te maken had gehad met betalingsproblemen. 'Betalingsproblemen' zijn hier breder gedefinieerd dan alleen de betalingsachterstanden die wij in dit onderzoek hebben uitgevraagd en bovendien keek het Nibud naar 12 maanden, dus met al 22% daadwerkelijke betalingsachterstanden in een periode van slechts 3 maanden kan worden gesteld dat best veel HvA-studenten met betalingsachterstanden te maken hebben. Het Bureau Kredietregistratie (BKR) telde in 2022

⁹ Groen, A., C. van Horssen & N. Veerman (2022), Rapport rondkomen en betalingsproblemen. *Nibud*. <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-rondkomen-en-betalingsproblemen-2022/>

lopende betalingsachterstanden onder 3,1% van de Nederlanders¹⁰. Zowel Nibud als BKR rapporteerde in 2022 wel als één van de hoofdconclusies van hun onderzoeken: een forse groei van betalingsproblemen onder jongeren tot respectievelijk 35 en 30 jaar.

Meer specifiek heeft 13 procent van de HvA-studenten één betalingsachterstand en 9 procent heeft twee of meer openstaande rekeningen. Deze betalingsachterstanden zijn verspreid over verschillende soorten rekeningen. De meest voorkomende betalingsachterstand betreft de bestellingen op krediet of afbetaling bij bijvoorbeeld Riverty/AfterPay, Klarna of Billink (34%). Daarnaast heeft 31 procent van de studenten met een betalingsachterstand nog een rekening openstaan voor zorgkosten (bijvoorbeeld bij een zorgverzekeraar of medicatiekosten), heeft 24 procent een openstaande lening of schuld bij familie en/of vrienden, loopt 21 procent achter met de betaling van een telefoonabonnement en heeft 18 procent het collegegeld niet op tijd betaald. Navraag bij de studentenadministratie leert dat in het studiejaar 2022/2023 in totaal 1.131 studenten een betalingsregeling met de HvA hadden afgesproken voor hun collegegeld. In de periode september tot en met november waren dat er 267. In het huidige studiejaar, 2023/2024, ligt het aantal voorlopig lager: 108 studenten over die eerste periode van september tot en met november. Een mogelijke verklaring hiervoor is de daling van het aandeel hogerejaarsstudenten dat zich voor het studiejaar 2023/2024 heeft heringeschreven voor de studie. Hier zal echter aanvullend onderzoek naar moeten worden gedaan.

Figuur 7. Specificatie betalingsachterstanden; alleen gevraagd aan de studenten die eerst aangaven dat ze betalingsachterstanden hebben (n = 228) (meerdere antwoorden mogelijk)

Ter aanvulling is aan de groep die een betalingsachterstand heeft (22%) gevraagd of zij hiervoor een betalingsregeling hebben getroffen. Het merendeel (73%) geeft aan dat dit niet het geval is. 18 procent heeft echter wel een of meerdere betalingsregelingen afgesloten. Een kleine groep

¹⁰ BKR Monitor 2022. https://www.bkr.nl/media/2cpddrtb/bkr-monitor-2022_stichting-bkr.pdf

(9%) heeft verder een of meerdere aanmaningen van incassobureaus ontvangen en 2 procent is in contact met een deurwaarder. Op het totaal aantal studenten dat aan dit onderzoek heeft gedaan, zijn dit respectievelijk 21 en 5 studenten.

2.2 Financiële schaarste

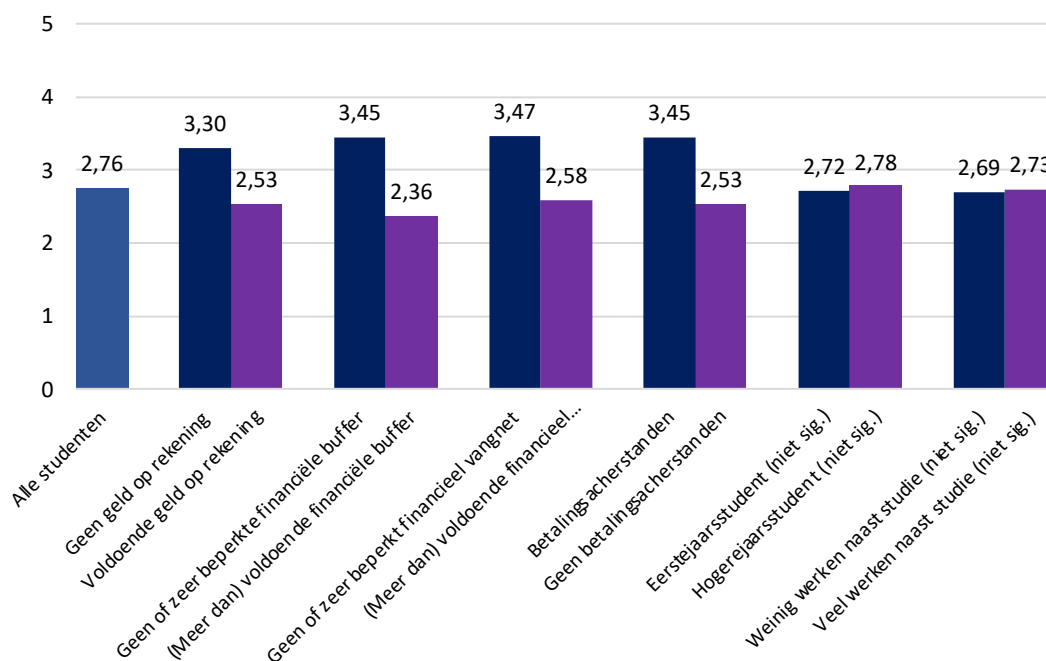
Omdat de afwezigheid van voldoende financiële middelen gevolgen kan hebben voor het (studenten)welzijn¹¹, is aanvullende informatie verzameld over de mate waarin studenten zelf financiële schaarste ervaren.

De studenten scoren in dit onderzoek op de variabele 'financiële schaarste', waarbij onder meer wordt gevraagd of studenten vaak geld tekort komen en of zij zich vaak zorgen maken over geld, gemiddeld 2,76 (*SD*: 0,98), wat aangeeft dat ze het over het algemeen licht oneens zijn met de stellingen. Per stelling verschilt dat enigszins. Zo geven de studenten aan over het algemeen iets minder vaak dan gemiddeld aan dat zij geld te kort komen (*M*: 2,47; *SD*: 1,17), maar ervaren zij juist vaker dan gemiddeld zorgen over hun eigen financiën (*M*: 3,20; *SD*: 1,27). Dit beeld wordt ondersteund door de frequentieverdelingen, waaruit blijkt dat 45 procent van de studenten aangeeft (zeer) vaak bezorgd te zijn over geld. Bovendien is vier op de tien studenten (40%) het (zeer) eens met de stelling: "Ik vraag me de hele tijd af of ik genoeg geld heb". Een kwart (26%) heeft het gevoel weinig controle te hebben over de eigen financiële situatie.

Additionele analyses tonen aan dat studenten met (mogelijke) feitelijke financiële problematiek, zoals bleek uit voorgaande resultaten, ook zelf vaker een ervaring van financiële schaarste rapporteren. Studenten die in de afgelopen drie maanden wel eens helemaal geen geld meer hebben gehad geven significant vaker aan dat zij financiële schaarste ervaren (*M*: 3,30) dan studenten waarvoor dat niet geldt (*M*: 2,53). Hetzelfde patroon is zichtbaar bij studenten met een (zeer) beperkte financiële buffer (*M*: 3,45 tegenover *M*: 2,36) of vangnet (*M*: 3,47 tegenover *M*: 2,58). Ook melden studenten met betalingsachterstanden vaker financiële schaarste (*M*: 3,45) dan studenten die dat niet hebben (*M*: 2,53). Er is geen significant verschil tussen eerstejaars- (*M*: 2,72) en hogerejaarsstudenten (*M*: 2,78) en tussen studenten die veel (*M*: 2,73) of weinig (*M*: 2,69) werken (op basis van hoger of lager dan de mediaan).

¹¹ Fitch, C., Hamilton, S., Bassett, P., & Davey, R. (2011). The relationship between personal debt and mental health: A systematic review. *Mental Health Review Journal*, 16, 153-166.

Figuur 8. Gemiddelde scores financiële schaarste, vijfpuntslikertschaal 1 ('helemaal mee oneens') t/m 5 ('helemaal mee eens') (n = 1038)

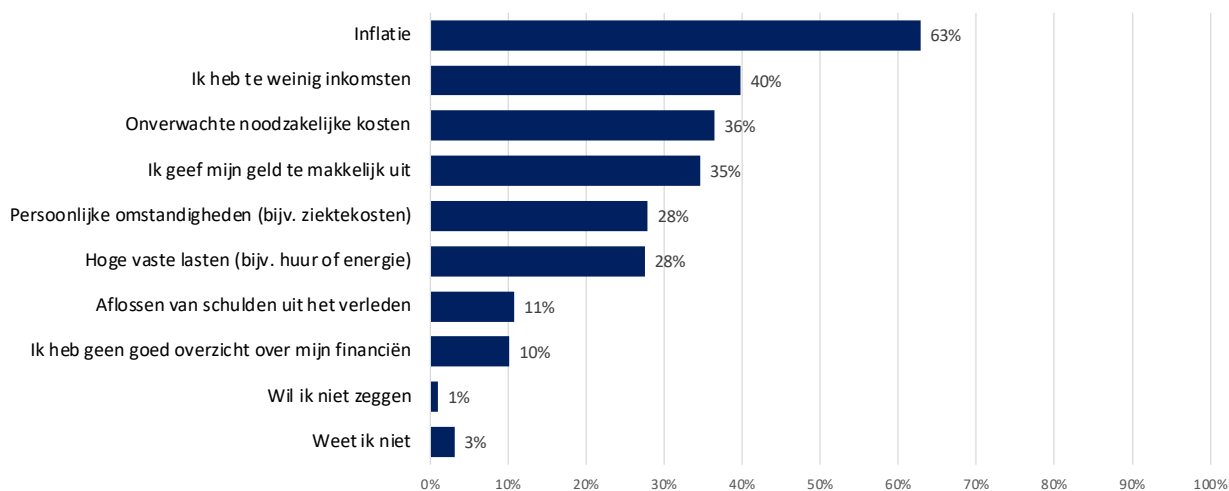

2.3 Omstandigheden die bijdragen aan financiële schaarste

Om vast te stellen welke omstandigheden bijdragen aan financiële zorgen, hebben we gevraagd om daar een toelichting op te geven aan de studenten die het enigszins tot helemaal eens ('een beetje eens, een beetje oneens' t/m 'helemaal mee eens') zijn met een of meerdere stellingen op de financiële schaarste-schaal.

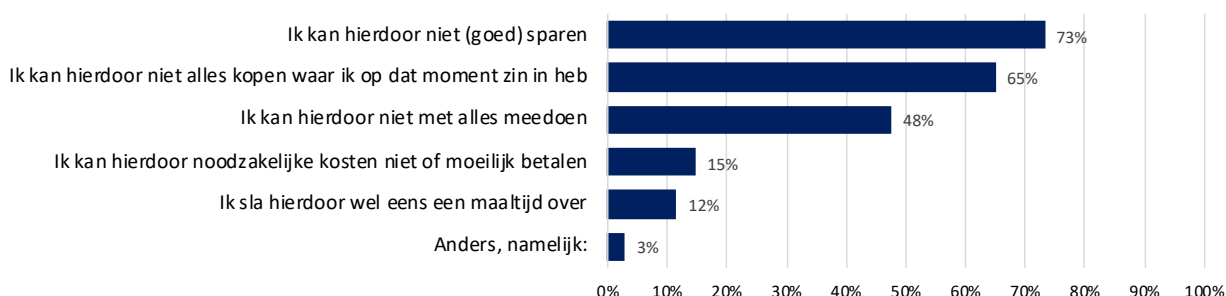
De studenten noemden het vaakst dat zij last hebben van de inflatie; 63 procent geeft aan dat bijvoorbeeld de steeds duurder wordende boodschappen ertoe leiden dat ze zich zorgen maken over hun financiën. Daarnaast vinden vier op de tien studenten (40%) dat ze te weinig inkomsten hebben. Ook zorgen onverwachte noodzakelijke kosten, zoals voor het vervangen van een fiets of wasmachine, vaak voor geldzorgen (36%) en vinden studenten dat ze zelf te makkelijk geld uitgeven (35%). Tussen eerste- en hogerejaarsstudenten zijn enkele verschillen waarneembaar: hogerejaars- rapporteren vaker last te hebben van de inflatie (65%) en hogere vaste lasten (30%) dan eerstejaarsstudenten (respectievelijk 58% en 22%). Mogelijk speelt hierbij onder andere mee dat hogerejaars wat vaker uit huis zijn, zoals hiervoor al bleek. Eerstejaarsstudenten geven daarentegen naar eigen zeggen vaker aan hun geld te makkelijk uit te geven (47% tegenover 29%).

Figuur 9. Specificatie situaties die bijdragen aan geldzorgen; alleen gevraagd aan de studenten die aangaven zich zorgen te maken ($n = 839$) (meerdere antwoorden mogelijk)

Als aanvulling hierop hebben we aan de studenten met geldzorgen (81%) gevraagd welke gevolgen zij hiervan ervaren in hun persoonlijke leven en op hun studie. 15 procent van de studenten geeft ondanks hun geldzorgen aan dat zij op die gebieden geen hinder ondervinden. Van het aandeel dat aangeeft dat dergelijke geldzorgen wel invloed hebben, geeft 73 procent aan dat ze hierdoor niet (goed) kunnen sparen. Bovendien belemmeren geldzorgen hen bij het kopen van hetgeen waar ze op dat moment zin in hebben (65%) en om mee te doen aan sociale activiteiten (48%). 15 procent kan noodzakelijke kosten niet of moeilijk betalen. Daarnaast geeft 12 procent aan wel eens een maaltijd over te slaan. Dit laatste geld voornamelijk voor studenten van de faculteiten Maatschappij en Recht (20%), Gezondheid (17%) en Digitale Media en Creatieve Industrie (16%).

Figuur 10. Specificatie gevolgen geldzorgen; alleen gevraagd aan de studenten die aangaven dat ze geldzorgen hebben en dat die hun leven nadelig beïnvloeden ($n = 694$) (meerdere antwoorden mogelijk)

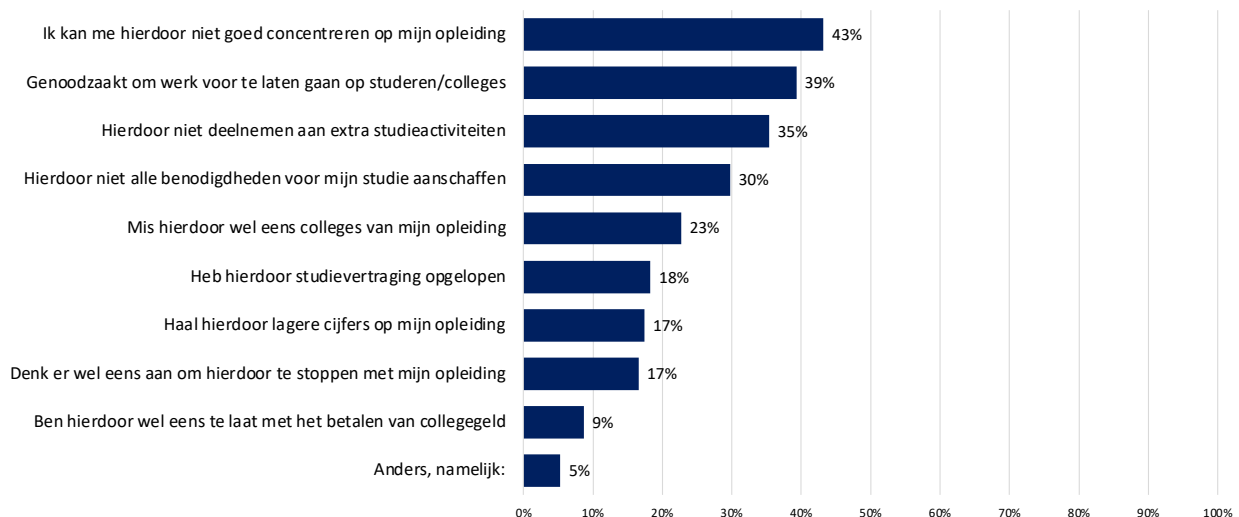

Wat betreft gevolgen voor de studie zijn de antwoorden precies gelijk verdeeld: de helft van de studenten met geldzorgen (50%) geeft aan dat deze zorgen geen impact hebben op hun studie en de andere helft zegt van wel. Binnen die laatste groep geeft 43 procent aan dat financiële problematiek ervoor zorgt dat ze zich hierdoor niet goed kunnen concentreren op de opleiding.

Ook voelt vier op de tien (39%) zich genoodzaakt om werk voor te laten gaan op studeren of het volgen van colleges en kan een groep hierdoor niet deelnemen aan extra studieactiviteiten, zoals een studiereis (35%) of alle benodigde studiematerialen, zoals boeken, aanschaffen (30%). In een eerder onderzoek onder hbo-studenten concludeerde de Hogeschool Utrecht ook al dat financiële problemen moeilijk samengaan met zorgenvrije studeren¹².

Aanvullend hierop kan worden geconcludeerd dat met name studenten die geldzorgen hebben en tegelijkertijd veel werken, ook veel studiegerelateerde problemen ondervinden. Op basis van een zogenoemde *median split*, waarbij de studenten in twee categorieën worden verdeeld op basis van de mediaan, blijkt dat studenten die veel werken (meer dan de mediaan), op bijna alle punten significant vaker studiegerelateerde problemen ervaren. Daarnaast zien we ook hier opnieuw een significant verschil tussen eerstejaars- en hogerejaarsstudenten: de meeste studiegerelateerde problemen komen vaker voor onder de laatstgenoemde groep.

Figuur 11. Specificatie studiegerelateerde problemen vanwege geldzorgen alleen gevraagd aan de studenten die aangaven dat ze geldzorgen hebben en dat die hun studie nadelig beïnvloeden ($n = 376$) (meerdere antwoorden mogelijk)

2.4 Zorgen om studiefinanciering

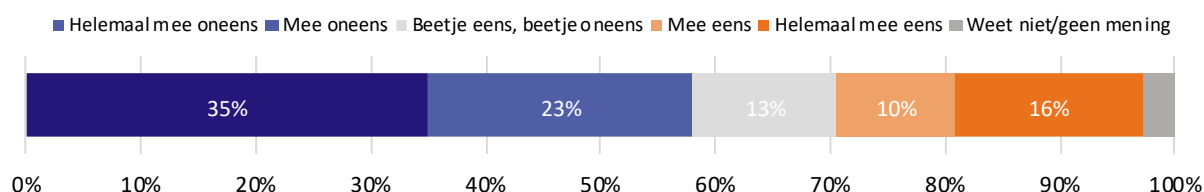
Omdat de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) enkele weken voorafgaand aan de periode waarin de studenten de vragenlijst invulden bekendmaakte dat de rente op de studieschuld voor een groep (afgestudeerde) studenten per 1 januari 2024 zal worden verhoogd van 0,46% naar 2,56%¹³, is aanvullend op de bestaande vragenlijst gevraagd in welke mate studenten met een of meerdere vormen van studiefinanciering zich vaak zorgen maken over hun studieschuld. Meer

¹² Van der Veer, A., T. Madern & E. Maussen (2019), Studeren zonder financiële zorgen, Lectoraat Schulden en Incasso, Hogeschool Utrecht

¹³ Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO): Rente. <https://duo.nl/particulier/rente.jsp>.

dan de helft (58%) van hen maakt zich (helemaal) geen zorgen om de studieschuld. Dit geldt met name voor eerstejaarsstudenten. Daarentegen geeft ongeveer een kwart (26%) van alle studenten aan dat zij zich wel (veel) zorgen maken.

Figuur 12. Procentuele verdeling stelling: "Ik maak me vaak zorgen om mijn studieschuld." Alleen gevraagd aan de studenten die eerst hadden aangegeven dat ze gebruikmaken van een of meerdere vormen van studiefinanciering (n = 891)

Bij deze vraag hadden de studenten de gelegenheid om, als ze zich (vaak) zorgen maken om hun studieschuld, daar zelf een toelichting bij te schrijven. 181 studenten beantwoordden deze vraag en hun antwoorden tonen het volgende beeld:

Hoge studieschuld en rente

Een groot deel van de 181 studenten geeft aan dat het hen vooral dwarszit dat hun studieschuld zo'n groot bedrag betreft. *'Het is zo'n groot bedrag, zo veel geld heb ik nog nooit op mijn spaarrekening gehad,'* zegt één van hen bijvoorbeeld. Er zijn vooral zorgen over of dit bedrag nog wel ooit terugbetaald kan worden en over hoe die schuld de mogelijkheden beïnvloedt om straks een toekomst op te bouwen, bijvoorbeeld op de woningmarkt of met kinderen.

De recent aangekondigde rentestijging versterkt deze zorgen. Het woord rente is erg vaak genoemd. Een deel van de studenten zit vooral met de onzekerheid die de rente geeft. *'We hebben gezien dat er geen zekerheid is over wat de rente in de toekomst zal worden. Hierdoor heb ik het gevoel dat ik mijn studieschuld niet meer zelf in handen heb. Hij zou door de stijgende rente ineens onbetaalbaar kunnen worden,'* zegt één van hen bijvoorbeeld.

Een ander deel is vooral boos dat de situatie zo plotseling is veranderd terwijl zij zich daar niet op voorbereid voelden. Sommigen geven aan dat geld lenen bij DUO hen juist was aangeraden, omdat de rente 0% was. *'Het is gewoon zo krom dat ik in de veronderstelling ben dat het 0% is en dan opeens over m'n hele studieschuld nu toch 2,5% gerekend wordt,'* geeft één van hen aan. Een andere student zegt: *'Ik heb het gevoel dat die beloftes die ooit werden gemaakt van mij afgenomen worden. Als ik dit aan het begin van mijn studie wist had ik het anders aangepakt.'*

Lenen soms onvermijdelijk

Lang niet iedereen deelt echter dit gevoel dat er ook ruimte is of zou zijn geweest om minder te lenen. Vaak wordt aangegeven dat lenen nou eenmaal nodig was om rond te komen en studiekosten, huur en andere vaste lasten te kunnen betalen. En in sommige gevallen heeft dat ook te maken met persoonlijke omstandigheden of het ontbreken van financiële steun vanuit huis, of omdat (veel) werken lastig te combineren is met studeren. Bovendien is er een groep studenten die tot de pechgeneratie behoort: zij zagen vaak geen andere mogelijkheid dan te lenen, omdat er in hun tijd geen basisbeurs was.

Stress door druk op afstuderen

De studieschuld drukt niet alleen op de toekomst maar ook op het heden. Aardig wat studenten geven aan dat het hen stress geeft dat ze meer moeten terugbetalen als ze hun diploma niet halen en de basisbeurs wordt omgezet in een lening in plaats van een gift. Dit speelt vooral als het gaat om studievertraging, toch een andere studie willen kiezen, in het verleden al een andere studie hebben gedaan of de keuze om wel of niet nog een master te gaan doen. Eén student zegt bijvoorbeeld: *'Bij iedere schoolopdracht denk ik: als ik dit niet haal moet ik alles terugbetalen'* en een ander: *'Ga ik het wel halen op school?'*

2.5 Fysieke en mentale spanning

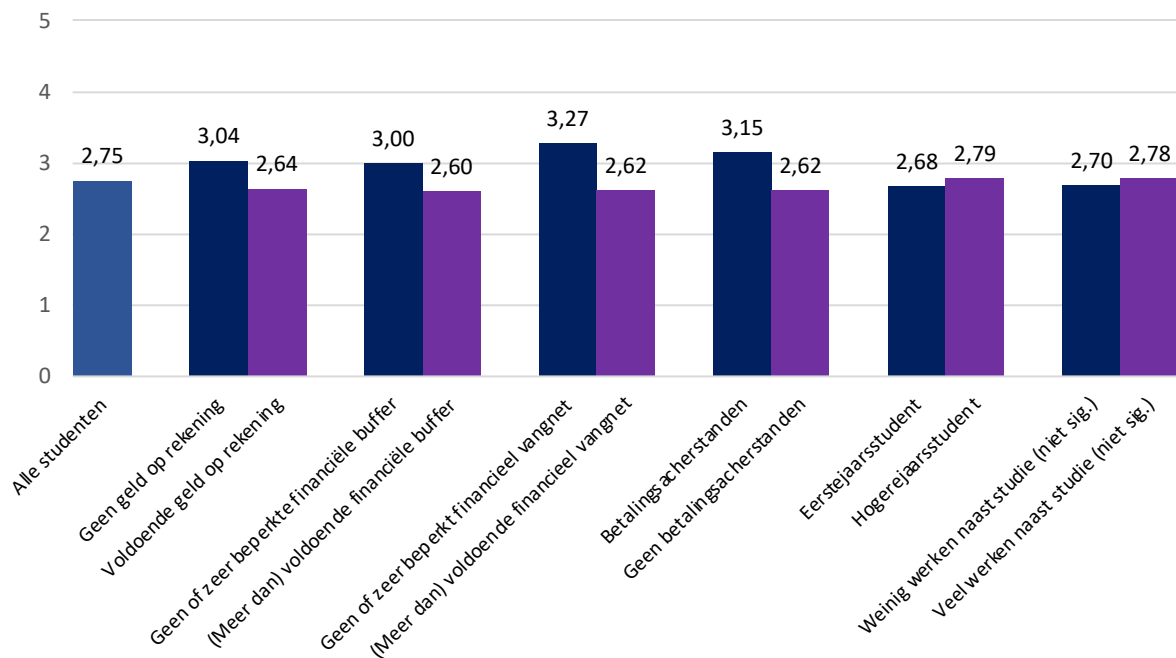
Om de relatie tussen (de door de studenten zelf ervaren) financiële schaarste en de fysieke en mentale spanning die de studenten rapporteren te onderzoeken, is eveneens gebruikgemaakt van een gevalideerd meetinstrument, voor 'chronische financiële stress', dat, inclusief bronvermelding, werd geïntroduceerd in de methodologische verantwoording.

Uit de resultaten blijkt dat er een matige tot sterke positieve correlatie bestaat tussen financiële schaarste en chronische financiële stress die tot uiting komt in fysieke en mentale spanningsklachten. Met andere woorden, naarmate studenten meer financiële schaarste rapporteren, ervaren zij ook meer spanningsklachten zoals hoofdpijn, irritatie en slecht slapen. Dit beeld komt overeen met de gemiddelde score op de schaal voor chronische financiële stress en de bijbehorende individuele items.

In het algemeen rapporteren studenten een gemiddelde tot lage mate van fysieke en mentale spanningsklachten ($M: 2,75$; $SD: 0,86$). Maar als we de studenten met en zonder (mogelijke) financiële problematiek vergelijken, wordt een significant verschil zichtbaar. Studenten die in de afgelopen drie maanden op enig moment even helemaal geen geld meer hadden, melden bijvoorbeeld vaker chronische financiële stress ($M: 3,04$) dan studenten die wel de hele tijd over geld beschikten ($M: 2,64$). Dit geldt ook voor studenten met een (zeer) beperkte eigen financiële buffer ($M: 3,00$ versus $M: 2,60$) of vangnet in de sociale omgeving ($M: 3,27$ versus $M: 2,62$).

Bovendien geven studenten met betalingsachterstanden vaker aan chronische stress te ervaren ($M: 3,15$) dan studenten zonder betalingsachterstanden ($M: 2,62$). Verder rapporteren eerstejaarsstudenten ($M: 2,68$) significant iets vaker chronische financiële stress dan hogerejaarsstudenten ($M: 2,79$). Dit is opvallend aangezien uit de eerdere resultaten blijkt dat eerstejaars- vaker terug kunnen vallen op financiële steun vanuit de sociale omgeving dan hogerejaarsstudenten. Er is dan ook aanvullend onderzoek nodig om dit te duiden. Verder is er geen significant verschil tussen studenten die veel ($M: 2,70$) of weinig ($M: 2,78$) werken (meer of minder dan de mediaan).

Figuur 13. Gemiddelde scores fysieke en mentale spanning als gevolg van chronische financiële stress, vijfpuntslikertschaal 1 ('nooit') t/m 5 ('altijd') ($n = 1033$)

2.6 Oplossingen voor geldproblemen

Om mogelijke financiële schaarste en stress te verlichten, bestaan er diverse mogelijkheden om geldproblemen (enigszins) te verminderen. In het kader van dit onderzoek zijn de studenten gevraagd om in een lijst aan te geven wat zij doen als ze geld tekortkomen.

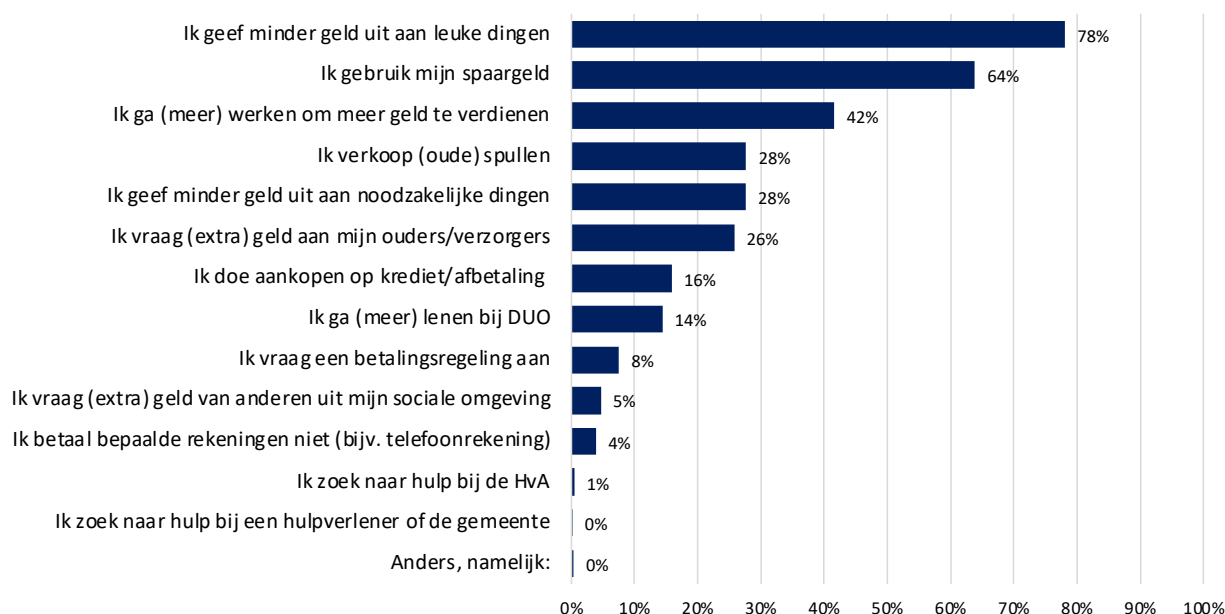
Uit de resultaten blijkt dat ongeveer een vijfde (19%) van de studenten nooit geld te kort te heeft. De meest genoemde oplossing onder studenten die (soms) wel een geldtekort ervaren, is het verminderen van uitgaven aan leuke dingen, zoals uitjes (78%). Bovendien haalt bijna twee derde (64%) van de studenten geld van hun spaarrekening om tekorten op te vangen en/of vier op de tien (42%) kiest ervoor om meer te werken om extra inkomsten te genereren. Andere veelgenoemde oplossingen zijn het verkopen van oude spullen (28%), bezuinigen op

noodzakelijke uitgaven (28%), zoals voedsel en verzorgingsproducten, en/of extra financiële ondersteuning vragen aan ouders/verzorgers (26%).

Dit betekent dat de studenten vaak eerst proberen om hun (dreigende) geldproblemen zelf op te lossen, eventueel nog wel met de hulp van hun ouders/verzorgers. Buitenshuis hulp zoeken daarentegen wordt maar weinig gedaan. Naar een hulpverlener of de gemeente stappen wordt bij deze vraag zelfs helemaal niet als een optie overwogen. Ook slechts 1 procent kruiste aan: 'Ik zoek naar hulp bij de HvA'. De HvA kan als hogeschool echter wel een bepaalde vormen van hulp bieden als haar studenten geldzorgen hebben, en doet dat ook. Hierover is meer te lezen in het volgende hoofdstuk.

Bekeken in een landelijke context is het niet heel gek dat studenten vaak eerst proberen om zelf een oplossing te vinden voor hun (beginnende) financiële problemen. De NVVK, de Nederlandse branchevereniging voor schuldhulpverleners, zegt dat de ervaring leert dat mensen over het algemeen vaak wel vijf jaar wachten met het zoeken van hulp, waardoor de problemen in de tussentijd ook groter en complexer kunnen zijn geworden¹⁴. Volgens het Nibud ontvangt meer dan de helft van de Nederlanders met betalingsproblemen daar geen hulp bij¹⁵. Jongvolwassenen tot 35 jaar ontvangen wel vaker dit soort hulp, dan gemiddeld.

Figuur 14. Specificatie oplossingen voor geldproblemen; alleen gevraagd aan de studenten die aangaven geld tekort te komen (n = 827) (meerdere antwoorden mogelijk)

¹⁴ NVVK (2022), Meetbare en merkbare waarde van financiële hulpverlening: een nieuw perspectief

¹⁵ Nibud (2022), Rondkomen en betalingsproblemen

2.7 Gemeentelijke hulp bij armoede en schulden

Hoewel uit voorgaande paragraaf van dit hoofdstuk bleek dat geen van de studenten aangaf gemeentelijke hulp te overwegen bij financiële problemen, blijkt uit een aparte vraag dat een aantal hier alsnog gebruik van maakt (4%) (deze vraag is alleen gesteld aan de studenten die eerst aangaven dat ze (wel eens) financiële zorgen hebben). Met bijna drie procent wordt er het meest gebruik gemaakt van de inkomensondersteunende regelingen vanuit de gemeente, zoals een Stadspas, Kindtegoed of een collectieve (gemeentelijke) zorgverzekering. Daarnaast maakt een enkeling gebruik van professionele schuldhulpverlening (0,6%), hulp vanuit een buurt- of wijkteam (0,5%) of van een schuldhulpmaatje, voedselbank of vrijwilligersinitiatief (0,4%). De optie 'anders, namelijk' is door iets meer dan twee procent aangevinkt. Uit de open antwoorden blijkt dat dit voornamelijk regelingen binnen de sociale kring (familie en/of vrienden) betreft. Daarnaast geeft een enkeling aan buiten de gestelde inkomenseisen voor dergelijke hulp te vallen. Ook is er een kleine, maar opvallende groep studenten die niet bekend is met de diverse vormen van gemeentelijke hulp bij armoede en schulden, maar hier wel behoefte aan heeft (7%). Daarnaast geven studenten vaker dan gemiddeld in deze vragenlijst aan dat ze deze vraag liever niet willen beantwoorden (5%).

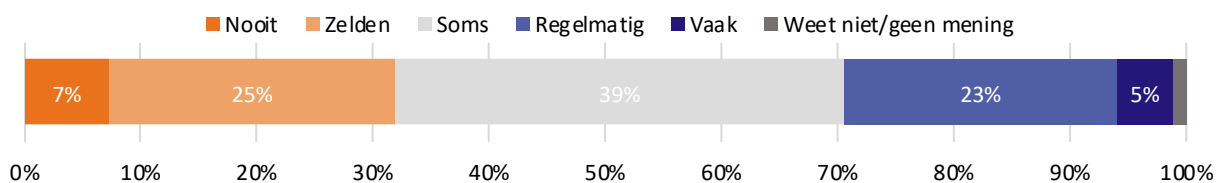
Hoofdstuk 3: Ondersteuning vanuit de HvA

De HvA kan als hogeschool een faciliterende rol spelen bij vragen over geldzaken of financiële uitdagingen. In dit hoofdstuk wordt besproken welke informele of formele informatiebronnen studenten aanspreken bij financiële zorgen en wat de studenten vinden van de bestaande informatievoorziening over dit onderwerp binnen de HvA.

3.1 Hulpvraag

Om inzicht te krijgen in hoe vaak studenten spreken over financiële zaken, bijvoorbeeld met vrienden, familie en/of medestudenten, is hen gevraagd om dit aan te geven op een vijfpuntslikertschaal, variërend van (1) 'nooit' tot en met (5) 'altijd'. In de resultaten is veel verdeeldheid. 28 procent van de studenten spreekt regelmatig tot vaak over financiële zaken met anderen. Daarentegen spreekt een nog net iets grotere groep (32%) hier juist nooit tot zelden met anderen over. De resterende 39% doet dit soms.

Figuur 15. Procentuele verdeling vraag: "Hoe vaak spreek je over financiële zaken met anderen (vrienden, familie, medestudenten etc.)" (n = 1040).

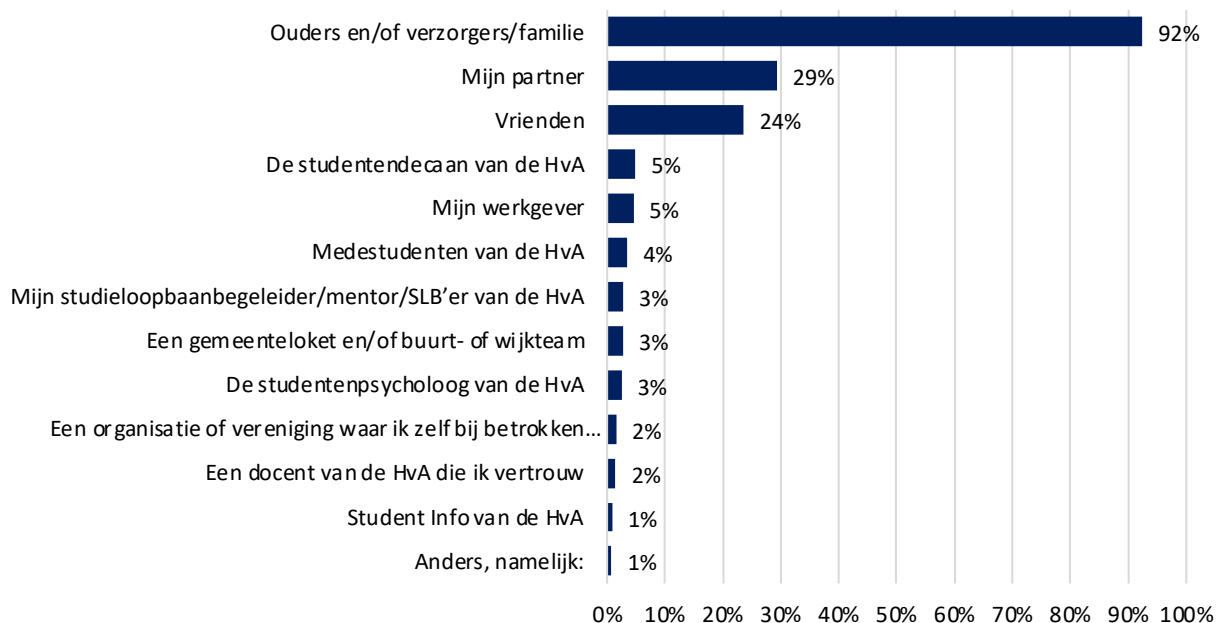
Aanvullend hierop is gevraagd bij wie studenten aankloppen als ze financiële zorgen hebben. Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen hun eigen familie (ouders/verzorgers/familie, partner), hun bredere sociale netwerk (vrienden, werkgever, medestudenten, verenigingen), professionele hulp (gemeenteloket en/of buurt- of wijkteam) en de HvA (docent, studieloopbaanbegeleider, studentendecaan, studentpsycholoog of Student Info).

Van alle studenten die aangeven dat ze bij dergelijke problematiek om hulp zouden vragen (93%), geeft een overgrote meerderheid aan de eigen familie te benaderen: 92 procent van de studenten stapt naar ouders, verzorgers en/of familie en/of 29 procent klopt bij de partner aan. De studenten zoeken daarmee veel vaker hulp bij hun eigen vrienden en familie dan landelijk gemiddeld het beeld is voor mensen met geldproblemen¹⁶. In hoofdstuk 2 van dit rapport bleek dan ook al dat hbo-studenten relatief vaak nog thuis wonen en ook in een ruime helft van de gevallen een vorm

¹⁶ I&O Research (2023). Armoede, sociaal netwerk en minimaregelingen in Nederland

van structurele financiële steun krijgen, vooral van hun ouders/verzorgers. Daarnaast geeft ongeveer een kwart (24%) aan vrienden te benaderen wanneer zij zich op financieel vlak zorgen maken. Uit landelijk onderzoek weten we dat mensen die moeilijk rondkomen over het algemeen nog net iets eerder naar een informele organisatie zoals een vrijwilligersinitiatief stappen, dan naar meer formele hulp van bijvoorbeeld de gemeente of een schuldhulpverlener¹⁷. Ook de aangeboden hulpbronnen vanuit de hogeschool worden minder vaak aangesproken. Binnen deze categorie is de studentendecaan het populairst (5%), gevolgd door de studieloopbaanbegeleider (3%) en studentpsycholoog (3%). De dienst Student Info wordt bij persoonlijke financiële zorgen het minst vaak gekozen als hulpbron (1%). Uit eerder onderzoek naar financiële zorgen van hbo-studenten, gedaan door de Hogeschool Utrecht, bleek ook al dat studenten niet snel geneigd zijn om iemand binnen de hogeschool te benaderen bij dit soort problemen¹⁸.

Figuur 16. (Informeel) hulpbronnen bij persoonlijke financiële zorgen, alleen gevraagd aan de studenten die aangaven dat ze wel hulp zouden zoeken ($n = 975$) (meerdere antwoorden mogelijk)

3.2 Financiële informatievoorziening vanuit de HvA

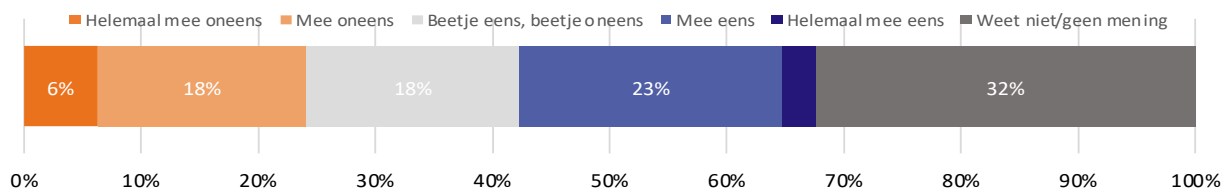
Hoewel uit voorgaande resultaten blijkt dat studenten doorgaans niet snel (informele) HvA-hulpbronnen zullen raadplegen bij persoonlijke financiële zorgen, is het toch mogelijk dat zij binnen de hogeschool in aanraking zijn gekomen met de informatievoorziening over dit

¹⁷ I&O Research (2023). Armoede, sociaal netwerk en minimaregelingen in Nederland

¹⁸ Van der Veer, A., T. Madern & E. Maussen (2019), Studeren zonder financiële zorgen, Lectoraat Schulden en Incasso, Hogeschool Utrecht

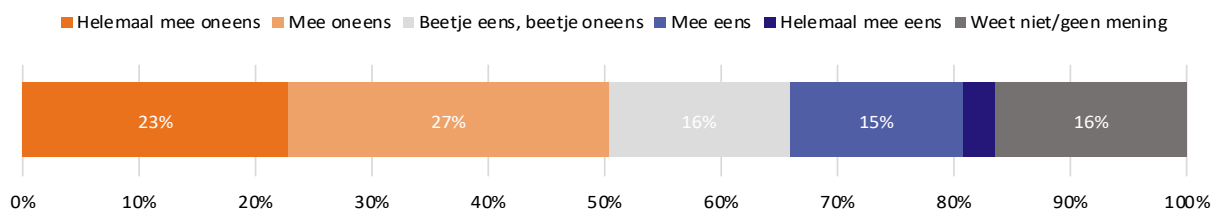
onderwerp. Daarom is aan hen ook gevraagd in hoeverre zij het eens of oneens zijn met de stelling: “De informatie over financiële zaken (zoals het betalen van collegegeld of hulpmogelijkheden) binnen de HvA is goed vindbaar”. Uit de resultaten komt naar voren dat een derde van de studenten (32%) de vraag heeft beantwoord met ‘weet niet/geen mening’. Dit wijst er mogelijk op dat studenten niet goed op de hoogte zijn van de huidige HvA-informatievoorziening over dit onderwerp. Onder studenten die wel hun mening over dit vindbaarheid van de informatie hebben kunnen geven, is zowel een kwart het (zeer) eens (26%) alsmede het (zeer) oneens met de stelling (24%). Wanneer er specifiek wordt gekeken naar studenten met en zonder (algemene) betalingsachterstanden dan valt op dat studenten met betalingsproblematiek vaker aangeven het (zeer) oneens te zijn met deze stelling (31%) dan studenten zonder dergelijke betalingsachterstanden (22%).

Figuur 17. Procentuele verdeling stelling: “De informatie over financiële zaken (zoals het betalen van collegegeld of hulpmogelijkheden) binnen de HvA is goed vindbaar.” (n = 1040).

Daarnaast is de volgende stelling voorgelegd: “Als zich financiële problemen (zouden) voordoen die van invloed zijn op mijn studie, dan weet ik bij wie of waar ik binnen de HvA terecht kan voor hulp of informatie”. Hoewel het een minder grote groep betreft dan bij de vorige vraag, koos ook hier een aanzienlijk deel van de studenten (16%) voor de optie ‘weet niet/geen mening’. Bovendien geeft een ruime meerderheid (60%) van de studenten die de stelling wel heeft kunnen beantwoorden aan het (zeer) oneens te zijn met de stelling. Slechts 18 procent weet waar zij binnen de HvA terecht kunnen voor hulp of informatie over financiële problemen. Tussen de groep met en zonder betalingsachterstanden is er bij deze vraag geen significant verschil aantoonbaar.

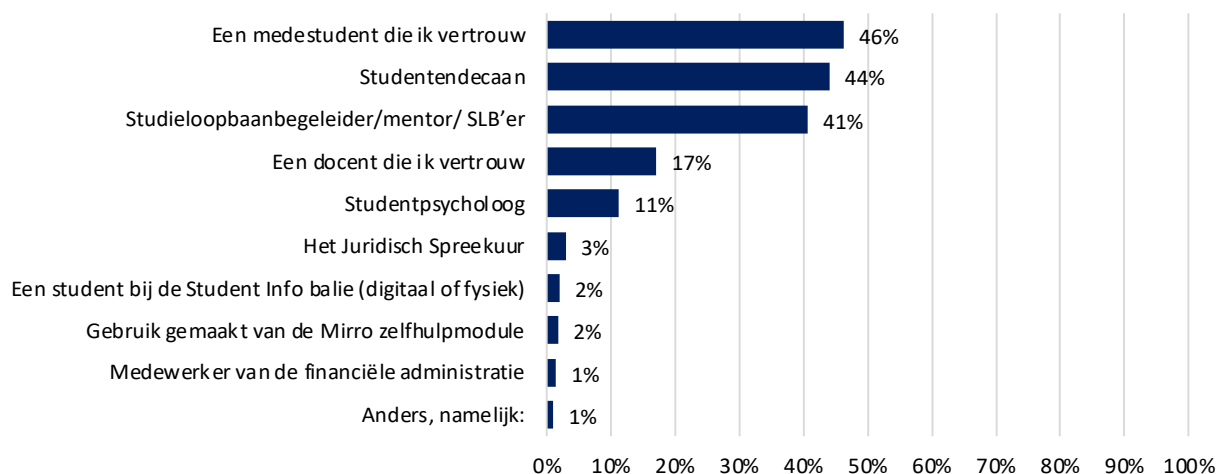
Figuur 18. Procentuele verdeling stelling: “Als zich financiële problemen (zouden) voordoen die van invloed zijn op mijn studie, dan weet ik bij wie of waar ik binnen de HvA terecht kan voor hulp of informatie.” (n = 1040).

3.3 Informatiebronnen vanuit de HvA

Zo'n driekwart (74%) van de studenten heeft nog nooit contact gehad met iemand binnen de HvA over financiële zaken, omdat zij ook geen hulpvraag hadden. Er is echter ook een groep van 7 procent die aangeeft geen informatiebron te hebben geraadpleegd, omdat ze niet goed weten bij wie ze terecht kunnen. Van de studenten die wel eens binnen de context van de hogeschool naar hulp hebben gezocht voor iets dat met geld te maken heeft, heeft bijna de helft (46%) dat gedaan bij een medestudent, gevolgd door een studentendecaan (44%) en studieloopbaanbegeleider (41%). Deze percentages zijn nagenoeg gelijk verdeeld onder studenten met en zonder betalingsachterstanden. Hoewel dus maar een gering percentage gebruik heeft gemaakt van de voor HvA aangeboden informatiebronnen, wordt de kwaliteit van de informatievoorziening wel als (heel) goed beoordeeld (54%).

Figuur 19. Specificatie HvA-informatiebronnen; alleen gevraagd aan de studenten die aangaven dat ze een dergelijke bron hebben geraadpleegd ($n = 148$) (meerdere antwoorden mogelijk)

3.4 Tips van HvA-studenten

Ter afsluiting van de vragenlijst is aan de studenten gevraagd wat de HvA zou kunnen doen om haar studenten (beter) te helpen als zij financiële vragen en/of problemen hebben. 425 studenten gaven hier hun mening en tips, die hieronder zijn samengevat.

Meer bekendheid geven aan hulpmogelijkheden

Veel studenten vinden dat er meer bekendheid kan worden gegeven aan de hulpmogelijkheden die de HvA nu al heeft en die werden voorgelegd in de enquête. *'Ik vind dat het bekender moet zijn dat als je financiële problemen hebt, je bij de HvA terecht kunt met je vragen want voordat ik deze enquête had ingevuld wist ik dit niet,'* geeft één student aan en een dergelijke opmerking is vaker geplaatst.

Er is niet één manier aan te wijzen om deze bekendheid te vergroten, die voor iedereen zal werken. De voorkeuren die studenten aangeven lopen erg uiteen. De één zou het bijvoorbeeld waarderen als er in de les aandacht aan besteed wordt terwijl de ander het onderwijs hier juist niet de goede plek voor vindt. En een deel gaat het liefst naar een mentor, SLB'er of docent die persoonlijk bekend is, terwijl een ander deel juist het liefst met een onbekende praat zoals een vertrouwenspersoon en weer een ander deel juist niemand persoonlijk wil spreken en graag anoniem blijft. Voorbeelden van tips om de bekendheid te vergroten zijn verder: op een website, via posters, via flyers, via een fysieke plek op school, via een spreekuur, via een community, via de digitale schermen op school, op BrightSpace, in een mail, in een nieuwsbrief en via social media. Vaak geven studenten aan dat ze niet alleen informatie willen ontvangen, maar ook concrete vragen willen kunnen stellen.

Meer eensgezind zijn de studenten over het idee om hier aan het begin van de studie of van elk studiejaar aandacht aan te besteden en over de behoefte aan een duidelijk punt waar alles samenkomt. Ook wordt een aantal keer aangegeven dat de HvA een rol zou kunnen hebben in het bespreekbaarder maken van financiële zorgen. *'Als ik nadenk over wat studenten mogelijk tegen kan houden, dan denk ik aan schaamte. De HvA heeft veel campagnes met een warme en vertrouwde tone of voice, specifiek gericht op studenten. Het lijkt me dat zoiets kan helpen om studenten over de streep te trekken en ze te motiveren om een gesprek aan te gaan met een studentdecaan of –psycholoog,'* zegt één van hen. En een ander: *'Vaker dit soort enquêtes maken. Dan praten mensen er eerder over.'*

Er zijn ook studenten die aangeven dat ze al wel wisten dat de HvA financiële hulpmogelijkheden heeft en daar tevreden mee zijn. En een enkele keer is een student ook niet tevreden met de geboden hulp: zo zou een studentendecaan aan een student juist het advies hebben gegeven om meer te lenen¹⁹ en geeft een enkele student aan dat er extra kosten in rekening worden gebracht voor het afspreken van een betalingsregeling voor het collegegeld. Bij navraag aan het Administratief Centrum, verantwoordelijk voor de (financiële) studentenadministratie van de HvA, blijkt dat studenten mogelijk doelen op de eenmalige administratiekosten (€25) die worden geïncasseerd wanneer studenten tussentijds veranderen naar betaling in termijnen.

Ook behoefte aan meer algemene hulp omgaan met geld

De hulpbehoefte gaat voor een aanzienlijk deel van de studenten verder dan het hulpaanbod dat er op dit moment is. Zij willen niet alleen kunnen aankloppen als ze echt problemen hebben, maar

¹⁹ Interne berekeningen laten zien dat het in bepaalde gevallen inderdaad financieel het best kan uitvallen wanneer een student bijleent tot de hoogte van het collegegeld + boekengeld, daardoor minder hoeft te werken en meer tijd kan besteden aan de studie, sneller afstudeert en daardoor sneller afgestudeerd de arbeidsmarkt betreedt. Of dit inderdaad opgaat kan per situatie verschillen.

zouden het fijn vinden om hulp te krijgen bij omgaan met geld in het algemeen. *'Tip: begripvol zijn en bij de student zijn om samen dingen uit te zoeken. Het kan namelijk heel lastig zijn om dit alleen te doen. Ook al is het maar een uurtje inplannen om samen met een begeleider e-mails te sturen en andere zaken op papier te regelen en te budgetteren,'* legt één van hen uit. Een ander zegt: *'Tips & tricks geven hoe je geld kan besparen, of samen een plan maken hoe je je uitgaven kan beperken.'*

Ook wordt een behoefte geuit aan een duidelijk overzicht van financiële rechten en plichten dat altijd de actuele informatie bevat en is verwoord in begrijpelijke taal. Onderdeel hiervan kan bijvoorbeeld een kalender zijn van de afschrijvingsdatums van het collegegeld. Of een vertolking van de laatste ontwikkelingen bij DUO. Een student zegt: *'Ik denk dat het zeker nuttig kan zijn om voorlichtingen te geven over financiële vraagstukken. Van DUO en de overheid krijg je vaak mailtjes en een brief maar het is ontzettend ingewikkeld om dat allemaal te begrijpen. Er is vast wel iemand van de HvA die dit goed snapt en er voorlichting over kan geven als meerdere mensen hier behoefte aan hebben als ze het niet allemaal op een rijtje hebben.'*

Studie combineren met werk

Een deel van de studenten kaart daarnaast aan dat het soms lastig is om naast je studie een stabiele bijbaan te hebben, terwijl dat financieel wel nodig kan zijn. Eén van hen legt uit: *'Studenten kunnen hun rooster vaak niet kiezen, en kunnen werkuren niet weigeren (want geld is nodig en weigeren kan ook nog tot ontslag leiden).'* Zij zouden het fijn vinden als de studieroosters minder vaak zouden veranderen of als de HvA zelf meer geschikte bijbanen zou aanbieden of studentenrecruiters zou inschakelen die de weg weten naar baantjes die goed zijn te combineren met je studie. Ook inzet van de HvA voor hogere stagevergoedingen is een aantal keer genoemd, bijvoorbeeld: *'Help AUB tijdens mijn stageperiode. Hoe kan ik collegegeld betalen als ik niet kan werken door die 40-urige stage?!'*

Kosten voor studiematerialen en eten en drinken op de campus

Bij het volgen van een studie aan de HvA komen meer kosten kijken dan alleen het collegegeld. Geopperd wordt om goedkoper eten en drinken, waaronder koffie en thee, aan te bieden op de campus. *'Sommige producten zijn bij de Albert Heijn zelfs goedkoper,'* zegt een student. Nog vaker geven studenten aan dat zij de kosten voor studieboeken erg hoog vinden terwijl sommige boeken achteraf in de praktijk niet echt nodig blijken. Als alternatief wordt voorgesteld om belangrijke uittreksels in readers te verstrekken of meer boeken aan te bieden via de bibliotheek. Ook andere studiematerialen worden soms als duur ervaren, zoals stoffen.

Overige opmerkingen

Tot slot zijn twee zaken een paar keer genoemd: sommige deeltijdstudenten vinden hun collegegeld erg hoog en sommige studenten vinden het belangrijk dat de HvA zich ook richting de politiek blijft inzetten als vertegenwoordiger van de (financiële) belangen van haar studenten.

Conclusie

Recente maatschappelijke ontwikkelingen zoals inflatie en de gestegen rente op een eventuele studieschuld maken dat de HvA graag het financiële welzijn van haar studenten wil onderzoeken. In deze eerste kwantitatieve meting onder 1.040 studenten hebben we bekeken hoe zij er feitelijk financieel voor staan, in hoeverre zij daarmee problemen ervaren en in welke mate zij geneigd zijn voor geldzaken hulp te zoeken binnen de HvA. De belangrijkste bevindingen vatten we hieronder samen.

Belangrijkste bevindingen

Veel HvA-studenten ontvangen financiële steun uit hun omgeving, maar een deel moet het stellen zonder hulp en heeft soms ook geen eigen buffer of sociaal vangnet in het geval van nood.

- Verreweg de meeste HvA-studenten wonen thuis bij hun ouders/verzorgers, en voor eerstejaars- geldt dat nog wat vaker dan voor hogerejaarsstudenten. Acht op de tien studenten combineren hun studie met werk. Gemiddeld besteden zij hieraan bijna twee volle werkdagen per week. Dat doen zij om verschillende redenen, waaronder om hun studie te kunnen betalen.
- Een meerderheid van 62% van de studenten maakt gebruik van de DUO basisbeurs voor thuiswonende studenten en 15% van de DUO basisbeurs voor uitwonende studenten. Een kwart (26%) ontvangt daarnaast een aanvullende beurs (een toelage voor als de ouders van de student weinig of niets kunnen meebetalen aan de studie van hun kind) en een wat kleiner deel (12%) leent ook een bedrag bij DUO. 11% geeft aan geen recht te hebben op studiefinanciering.
- Iets meer dan de helft ontvangt uit de eigen omgeving structurele financiële steun voor bijvoorbeeld hun studiekosten en vaste lasten; de andere helft ontvangt dat niet. 17% ontvangt die steun niet *en* heeft zelf ook maar zeer weinig tot geen (spaar)geld achter de hand voor noodgevallen. 12% van alle studenten die maar zo'n zeer beperkte tot geen eigen financiële buffer hebben, kunnen daarnaast in geval van nood ook maar zeer beperkt tot niet terugvallen op een financieel vangnet in hun sociale omgeving.

Bijna de helft van de studenten maakt zich vaak tot heel vaak zorgen over geld, wat vaak wordt ervaren als een negatieve invloed op het privéleven en regelmatig ook op de studie.

- Een aanzienlijk deel van iets meer dan een kwart is op enig moment in de drie maanden voorafgaand aan dit onderzoek blut geweest: zij hadden even helemaal geen geld meer,

contant noch op hun rekening. Een serieuze groep van ruim een vijfde had verder in die periode minimaal één achterstallige rekening, bijvoorbeeld bij een krediet-service zoals Riverty/AfterPay, Klarna of Billink, voor zorgkosten, of, in 18% van de gevallen waarin er betalingsachterstanden waren, voor het collegegeld. Van hen heeft een kleine groep (9%) een of meerdere aanmaningen van incassobureaus ontvangen en 2 procent is in contact met een deurwaarder. In verband met definitieverschillen is het lastig om een exacte vergelijking te maken met ander onderzoek. Maar we weten wel dat de studenten over het algemeen behoren tot een leeftijdscategorie die recent als risicogroep uit landelijk onderzoek komt. Zowel Nibud als BKR rapporteerde in 2022 “een forse groei van betalingsproblemen onder jongeren tot respectievelijk 35 en 30 jaar” als één van de hoofdconclusies van hun onderzoeken.

- Een zeer klein deel van alle studenten (4%) maakt gebruik van een vorm van gemeentelijke hulp bij armoede of schulden, zoals inkomensregelingen, schuldhulpverlening of een voedselbank. Opvallend is dat de groep die aangeeft niet bekend te zijn met dit soort hulp maar hier wel behoefte aan te hebben groter is (7%). Ook geven studenten hier vaker dan bij de andere vragen aan dat ze deze vraag liever niet willen beantwoorden. Bij de vraag of zij huur- of zorgtoeslag ontvangen, geeft ook 7 procent van de studenten aan niet zeker te weten of zij hier recht op hebben.
- Een grote groep van bijna de helft (45%) van de studenten geeft aan zich (vaak) zorgen te maken over geld. Onder andere de inflatie van de afgelopen tijd heeft hieraan bijgedragen. Studenten die feitelijk (een indicatie van beginnende) financiële problemen hebben, ervaren significant vaker dan de anderen een gevoel van financiële schaarste. Dat geldt ook voor studenten die maar een (zeer) beperkte eigen financiële buffer hebben of een (zeer) beperkt financieel vangnet in hun sociale omgeving. Over een eventuele studieschuld maakt meer dan de helft van de studenten zich geen zorgen, maar er blijft een substantiële groep over die dat wel doet: onder andere over de recent verhoogde rente of over dat zij behoren tot de ‘pechgeneratie’ die alleen kon lenen bij DUO en geen gift kreeg.
- De meeste studenten die geldzorgen hebben, ervaren hiervan een negatieve invloed op hun privéleven. Studenten met (een indicatie van beginnende) feitelijke financiële problemen melden vaker (chronische) mentale en fysieke spanningsklachten dan de studenten zonder.
- De helft van de studenten met geldzorgen ervaart geen studiegerelateerde problemen. De andere helft ervaart die wel; met name studenten die geldzorgen hebben en tegelijkertijd veel werken. Het gaat bijvoorbeeld om moeite met concentratie voor de

studie, soms colleges missen of geen geld hebben voor extra studieactiviteiten of voor alle benodigde studiematerialen.

Studenten zouden meer aandacht voor de hulpmogelijkheden binnen de HvA waarderen

- Iets meer dan een kwart van de studenten spreekt regelmatig tot vaak over financiële zaken met anderen, vier op de tien doet dat soms en een derde doet dit juist zelden tot nooit. In het algemeen is bekend dat mensen in Nederland vaak een hele tijd wachten voordat zij hulp zoeken bij geldproblemen. Lang niet alle studenten zijn bekend met de hulpmogelijkheden binnen de HvA. Zo'n driekwart van de studenten (74%) heeft nog nooit contact gehad met iemand binnen de HvA over financiële zaken, maar had ook geen hulpvraag. Er is echter ook een groep van 7 procent die aangeeft geen informatiebron te hebben geraadpleegd, omdat ze niet goed weten bij wie ze terecht kunnen. Veel studenten zouden het een goede zaak vinden als de hulpmogelijkheden binnen de HvA meer onder de aandacht worden gebracht – op verschillende manieren, want er is niet één manier aan te wijzen om dat te doen, die alle studenten zeggen te waarderen.
- 18 procent van alle studenten weet wel waar je binnen de HvA terecht kunt voor hulp of informatie bij financiële problemen. De studentendecaan, studieloopbaanbegeleider en studentpsycholoog zijn het populairst en de dienst Student Info wordt het minst gekozen. Hoewel maar een gering percentage ook echt gebruik heeft gemaakt van deze informatiebronnen, wordt de kwaliteit van de deze informatievoorziening wel als (heel) goed beoordeeld (54%).

Aanbevelingen

Bewustwording

Wees je er als onderwijsinstelling van bewust dat er een groep studenten is die in de studie beperkt wordt door financiële problemen. Er zijn ook veel studenten waar het goed mee gaat. Maar er is ook een deel dat het moet stellen zonder financieel vangnet, zonder financiële steun van anderen, om financiële redenen veel moet werken naast de studie en/of te maken heeft met betalingsachterstanden. Dit kan ervoor zorgen dat zij zich bijvoorbeeld niet goed kunnen concentreren op de opleiding, last hebben van spanningsklachten, colleges missen of niet alle studieactiviteiten kunnen betalen. Dit soort problemen kunnen op verschillende plekken binnen de HvA gesignaleerd worden: bijvoorbeeld (indirect) in de klas, bij de betaling van het collegegeld of bij de studentendecanen.

Informatievoorziening

Maak de informatievoorziening over hulp bij geldzorgen breder bekend en toegankelijker op de HvA. Doe dat op verschillende manieren tegelijk, die aansluiten bij de verschillende behoeften die studenten hebben: van persoonlijk tot anoniem, van algemeen tot specifiek. Wees ervan bewust dat de studenten, en mensen in het algemeen, in de regel een aantal belemmeringen moeten overwinnen voordat zij de stap nemen om hulp te zoeken bij geldproblemen en dan alsnog niet heel snel geneigd zijn om aan de HvA te denken. Desondanks staan de studenten er wel voor open en hebben ze er ook ideeën over.

Specifieke financiële belemmeringen

Bekijk welke rol de HvA kan hebben in het verkleinen dan wel wegnemen van specifieke financiële belemmeringen waar een deel van de studenten binnen de hogeschool tegenaan loopt, zoals het combineren van studie en werk en variabele kosten voor studiematerialen en –activiteiten.

Vervolg

De resultaten bieden de HvA aanleiding om aan de slag te gaan met de volgende zaken:

- Inzetten op preventie; aankomende en eerstejaarsstudenten voorlichtingen over de kosten die bij studeren komen kijken.
- Meer bekendheid geven aan hulpbronnen voor aankomende en zittende HvA-studenten.
- Aanbieden van financiële ondersteuning binnen de HvA door experts.
- Het bespreken van de onderzoeksresultaten met eerstelijns functionarissen, zoals studentbegeleiders, studentendecanen en studentpsychologen.
- Samenwerking met HvA-brede programma's omtrent studentbegeleiding (op maat), studentenwelzijn en diversiteit en inclusie.

Verder zal de HvA-afdeling Studentenzaken het onderzoeksrapport bij interne stakeholders agenderen om bewustwording en eigenaarschap te creëren rondom het signaleren wanneer een student (financiële) hulp nodig heeft.

Bijlage 1 - Verdeling studenten

Tabel 1. Verdeling aantal studenten naar faculteit (gewogen en ongewogen aantallen)

Faculteit	Ongewogen n	Gewogen n	Gewogen %
Faculteit Bewegen, Sport en Voeding	64	63	6,1%
Faculteit Business en Economie	143	230	22,1%
Faculteit Gezondheid	126	89	8,6%
Faculteit Maatschappij en Recht	181	153	14,8%
Faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie	182	232	22,4%
Faculteit Onderwijs en Opvoeding	166	121	11,7%
Faculteit Techniek	178	149	14,4%
Totaal	1040	1038	100%

Tabel 2. Verdeling aantal studenten naar studiejaar

Studiejaar	Ongewogen n	Gewogen n
1e jaar	513	332
2e jaar	168	222
3e jaar	144	194
4e jaar	179	239
Anders	36	51
Totaal	1040	1038

Tabel 3. Verdeling aantal studenten naar geslacht

Geslacht	Ongewogen n	Gewogen n
Man	297	310
Vrouw	738	724
Niet aangegeven	5	4
Totaal	1040	1038

Tabel 4. Verdeling aantal studenten naar BaMaAd

BaMaAd	Ongewogen n	Gewogen n
Bachelor	992	997
Master	29	24
Associate degree	14	13
Onbekend	5	5
Totaal	1040	1038

Tabel 5. Verdeling aantal studenten naar opleidingsvorm

Opleidingsvorm	Ongewogen n	Gewogen n
Voltijd	942	939
Deeltijd	84	88
Duaal	9	7
Onbekend	5	5
Totaal	1040	1038

Bijlage 2 - Meetinstrumenten

Tabel 6. Meetinstrument 'financiële schaarste', inclusief gemiddeldes en standaarddeviaties per item.

Component: financiële schaarste	Gemiddelde	SD
Item 1: Ik kom vaak geld te kort.	2,47	1,17
Item 2: Ik vraag me de hele tijd af of ik wel genoeg geld heb.	3,00	1,33
Item 3: Ik maak mij vaak zorgen over geld.	3,20	1,27
Item 4: Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over mijn financiële situatie.	2,64	1,24
Item 5: Ik ben alleen bezig met wat ik nu moet betalen. De rest zie ik later wel.	2,49	1,19
Totaal	2,76	0,98

Tabel 7. Meetinstrument 'chronische financiële stress', inclusief gemiddeldes en standaarddeviaties per item.

Component: Chronische financiële stress	Gemiddelde	SD
Item 1: Hoe vaak komt het voor dat je je gespannen voelt?	2,82	1,09
Item 2: Hoe vaak komt het voor dat je moeilijk slaapt?	2,65	1,10
Item 3: Hoe vaak komt het voor dat je hoofdpijn hebt?	2,54	1,09
Item 4: Hoe vaak komt het voor dat je je geïrriteerd voelt?	2,77	0,98
Item 5: Hoe vaak komt het voor dat je je mentaal gespannen voelt?	3,00	1,12
Totaal	2,75	0,86

NB In het oorspronkelijke meetinstrument van 'chronische financiële stress' is in de vraagstelling opgenomen hoe vaak de respondenten bepaalde klachten ervaren *als gevolg van hun financiële situatie*. In dit onderzoek hebben wij de vragen in het algemeen gesteld aan alle studenten, om daarna de antwoorden van de studenten die geen geldzorgen hebben te kunnen vergelijken met die van de studenten die die wel hebben.

Bijlage 3 – Finished mail: financiële hulpbronnen

Figuur 20. Finished mail: nazending financiële hulpbronnen.

Beste

Nogmaals bedankt voor je deelname aan het onderzoek over financieel welzijn! Dankzij jouw waardevolle input hebben wij een beter beeld van het financieel welzijn van de HvA-student. Hierdoor kunnen we waar nodig doelgerichte acties inzetten. De (anonieme) resultaten van dit onderzoek worden binnenkort op onze [website](#) gepubliceerd.

Geldzorgen?

Krijg je tijdens je studie te maken met financiële problemen? Bijvoorbeeld doordat je het collegegeld niet kunt betalen of doordat je studievertraging oploopt? Bij de HvA kun je gebruikmaken van verschillende soorten hulp en voorzieningen. Vaak zijn er meer mogelijkheden dan je wellicht zou denken.

[Financiële hulp](#)

Met vriendelijke groeten,

Ook namens het lectoraat Armoede Interventies en de dienst Studentenzaken,

Het HvA-studentenpanel

Je ontvangt deze mail omdat je je hebt aangemeld voor het HvA-studentenpanel. Heb je vragen over het panel of je lidmaatschap? Stuur dan een e-mail naar onderzoek@hvastudentenpanel.nl. Ruigrok beheert het HvA-studentenpanel voor de Hogeschool van Amsterdam en behandelt alle gegevens vertrouwelijk. Om je uit te schrijven als panellid kun je [hier](#) inloggen.
